

वहाराडसमाचार.

THE VARAD SAMACHAR OR NEWS OF BERAR.

VOL. IV

AKOLA:—SATURDAY EVENING, JANUARY 16 1869

NO. 3

पुस्तक ४

अकोला, शनिवार सायंकाळ तारीख १६ माहे जानुएरी सन १८६९ इ०

अंक ३

वसूल.

	रु. आ.	पै
मे० तानुजुदिन हुसेन खा।	४	०
साहेब आसो० कमिशनर.	४	०
मेहे० डाक्टर सिंहेर साहेब	<	१२
मेहे० बेजन्जी सा० तहाशिल०	६	०
रा. रा. परशराम सखाराम	७	०
शिरस्तेदार.	७	०
“ नारायण माहेपत नाशर.	७	०
“ सखाराम मोरेश्वर खजो०	७	०
शेट दुलीचंद हेमराज साहू.	७	७
शेट पुरणमल्ल प्रेमसुखदास साहू	९	४
शेट वर्धमान पुनसी.	९	<
शेट रामविलास पोखरमल साहू	९	१३
“ गणेश मुकुंद भिडे वकील.	९	३
“ वामन गणेश वकील.	६	<
“ केशव भारथी गोसावी.	१०	<
“ रामचंद्र रघुनाथ सदर	१२	०
मुनसराम.	१२	०
“ हरी नारायण रानडे स्कूल०	९	४

पुस्तकांची पोंच.

वाल्हिरथ राजाचें नाटक—हे लहानसें सुंदर पुस्तक खानदेश जिल्ह्यातील वरणगावचे स्कूलमास्तर रा. वासुदेव रामचंद्र मोहनी यांनी तयार करून आमचे छापखान्यांत छापविले व त्याची एक प्रत आम्हांस बक्षिस दिली ती स्वीकारून आम्हांस त्यांचे आभार मानितो. मोहनी यांचा हा पहिलाच प्रयत्न असून त्यांनी गद्यपद्यात्मक नाटक रूपी ही थोडी पृष्ठे चांगली लिहिली. रूपक बरे साधले, कविता सामान्यतः बऱ्या केल्या, व स्थलप्रसंगी थोडक्यांत हास्यशोकादि मनोविकार बरे दाखविले आहेत.

हे पुस्तक रचण्यांत कर्मणुकीचें वाचन हा एक हेतु दिसून दुसरा आगगाड्यांचा प्रचंड कारखाना, त्याचा उपयोग, कामदारांचे धांदली कारभार, व अंदाधुंदी हीं लोकांस दिसावीं असा हेतु दिसतो व तो स्तुत्य आहे.

या पुस्तकाची किंमत पांच आणे आहे. हे वरणगावास ग्रंथकर्त्याकडे व येथे आमचे छापखान्यांत मिळेल. व बाहेर गांवचा घेणारास एक आणा डाकहशीळ पडेल.

मनोविहार—नांवाचें मासिक पुस्तक ठाण्यास निघणार होतें ते या महिन्यांत निघाले. व त्याचा पहिला अंक आम्हांस पोंचला याबद्दल ग्रंथकर्त्यांचा आभार मानितो. त्यांत सौंदर्यमालिनीची मराठीत गोष्ट, गुलअनारची हिंदुस्थानीत गोष्ट, राजा मदनसेन याची गुजराथीत गोष्ट व शेवटीं तीन संस्कृत श्लोक आहेत. हे पुस्तक वाचिल्यावर आम्हांस आपला अभिप्राय लिहूं.

कोलापुरास मुलींच्या-शाळेचा समारंभ.

आपले हिंदुस्थान देशांत इंग्लिश सरकारचें राज्य झाल्यापासून खाजकडून आपणास ज्या ज्या उत्तम गोष्टी प्राप्त झाल्या आहेत त्यांत विद्या ही मुख्य आहे. त्यांनी आमच्या देशास उदारपणाने विद्यादान केलें आहे तेणेंकरून खरे मानव आतांशा आपणांत अधिकाधिक निपजूं लागले आहेत.

जुन्या राज्यकर्त्या सरकारचे आश्रयाची हल्लीप्रमाणें एकही विद्याशाळा नव्हती. ही पुरुषांची गोष्ट झाली. मग मुलींकरितां शाळा असण्याचें स्वप्न तरी कोठून पहिलें? आपले देशांत पूर्वी पासून स्त्रियांस फार कमी योग्यतेच्या मानण्याची रूढी पडून गेलेली आहे. जशीं जनावरें गोठ्यांत दावणीस लावून ठेवावयाचीं, तशा स्त्रिया घरांत मागिलदारीं प्रतिबंधांत असावयाच्या. आपण धनी व त्या चाकर अशा नात्यानें खांपासून कामें ध्यावयाचीं, खांशीं उजागरीनें भाषण करावयाचें नाहीं, त्यांचें नांव ध्यावयाचें नाहीं, इत्यादि अयोग्य प्रकार आपल्यामध्ये फार शिरलेले आहेत हे पाहून वाईट वाटतें. पुरुषांत स्त्रिया फार उपयोगी आहेत. व ईश्वरानें स्त्री व पुरुष यांचें जोडपें केलेलें आहे त्यावरून धन्याचें चाकराशीं किंवा मनुष्याचें जनावराशीं जसें वर्तन असावयाचें तसें वर्तन पुरुषांनीं आपल्या स्त्रीशीं ठेवावयाचें म्हणजे ईश्वरी संकेताच्याहि विरुद्ध दिसतें. आतां युरोपियन लोक स्त्रियांस आपणाहून श्रेष्ठ मानितात, व डोकीवर बसवितात, आणि फारच स्वतंत्रता त्यांस देतात तितकी आपण दिली पाहिजे असें आमचें म्हणणें नाहीं. परंतु हल्लीं त्यांस आपण जितक्या परत्या लोटलेल्या आहेत त्याहून बऱ्याच आलीकडे घेतल्या पाहिजेत. व मुख्यत्वे त्यांस विद्या शिकविली पाहिजे.

मुलींस विद्या शिकविण्याचें उदाहरण आम्हांस इंग्लिश सरकारापासूनच घेतलें आहे. व तें जसजसें आम्हांमध्ये अधिक व्याप्त होईल तसतशी आमच्या देशाची चांगली स्थिती होतजाईल. इंग्लिश राज्यांत बंगालाकडे, मुंबईकडे वगैरे आजपर्यंत मुलींच्या शाळा बऱ्याच झाल्या आहेत पण या सर्व लोकांच्याच खर्चानें व प्रयत्नानें झाल्या आहेत. सरकारानें या कामास कांहीं मदत दिली नाहीं. आतां मात्र गुदस्त सालापासून मुलींच्या कित्येक शाळांस सरकारांतून पगार देण्याचे ठराव झाले आहेत. व मास्तरचे कामाकरितां स्त्रिया तयार करण्याच्याही शाळा स्थापण्याची हल्लीं सरकारानें योजना केली आहे. ही मोठी गोष्ट होय. आमचा वऱ्हाडप्रांत तर बेकायदीमुख पण यांतही सुमारे २९ मुलींच्या शाळा झाल्या आहेत व खांस पगार सरकारांतून (लोकल फंडाकडून) मिळूं लागलेले आहेत. व हे मुलींच्या शाळेचें बीजारोपण मराठी राज्यामध्येही झालें आहे हे पाहून आम्हांस फार संतोष झाला. तें मराठी संस्थान कोणतें म्हणाल तर कोलापुरचें. एवढ्या बडोदे सरकारच्या राज्यांत सरकारखर्चानें चालणारी एकही मुलांची देखील शाळा नाहीं हे पाहून जितकें वाईट वाटतें तितकें कोलापुरास मुलींची शाळा आहे व तींत सुमारे सत्तर मुली विद्याभ्यास करितात हे ऐकून चांगले वाटतें. व असेंच सर्व सुविचार्यी व देशहितेच्छु जनसंघात वाटेल यांत संशय नाहीं.

आतां कोलापुरच्या मुलींच्या शाळेस बक्षिसे वाटण्याचा नुकताच समारंभ झाला याची थोडकीशी हकीकत आम्हांस ऐथें लिहितों.

कोलापुरी तारीख २ माहे जानेवारी रोजी शनिवारी तिसरे प्रहरां गावा बाहेर

मोठा तंबू दिलेला होता तेथे मुलींच्या शाळेस बक्षिसे वाटण्याचा समारंभ झाला. त्या प्रसंगीं पुष्कळ संजली जणानीं होती. त्यांत महाराज कोलापुरकर राजे साहेब, कुहंदवाडचे स्थानिक, मानडवाडचे स्थानिक, इचलकरावीचे स्थानिक, तोंर मळचे स्थानिक, तोंरचे कनेल अडसरन, साहेब पोलिटिकल एजंट, खांचे असिस्टंट, व कोलापुरातील व हुतेक युरोपियन शिष्या वगैरे होते. मुलींस बक्षिसे वावयाचीं तें पुष्कळ मनामान अशीं मध्ये टेबलावर बसून ठेविली होती. यमुथनीं सुंदर शिष्याकार्य केलेले सर्वांस पाहण्याकरितां मांडून ठेविले होते. यमुथनीं जमल्या होत्या मुख्यांमध्यें कनेल अडसरन साहेब पोलिटिकल एजंट, तोंर साहेब, व्हेलें होते. सर्व मंडळीं जमल्यावर मि. जमशेटजी नवरोजी बी. ए. मुलींच्या शाळेच्या कमिटीपैकी एक मंडळी यांनी रिपोर्ट वाचिला त्यातील तात्पर्य असे—

कोलापुरच्या हिंदुस्थानी मुलींकरितां हा आज समारंभ झाला आहे हा प्रथमच होय. याकरितां आम्हांस मोठा आनंद मानितो. पोलिटिकल एजंट साहेबंनीं या शाळेस आपला उदार आश्रय दिलेला आहे, व आज राजे साहेब, त्यांच्या वृद्धांतील मनुष्यां, इतर स्थानिक व सम्प्रदाया आणि गृहस्थ यांनीं येथे येण्याची तयारी घेतली यावरून खास कोलापुरातील स्त्रियांच्या विद्याभ्यासाविषयी माते अगोप्य आहे असें दिसून येते. ही शाळा एक वर्ष चालली आहे. आतां मुली १० होत्या या आतां ६८ आहेत. वाचन तिसऱ्या पुस्तकापर्यंत व गणित भागाकारापर्यंत पाहिल्या वर्गाचें झालें आहे. मुली दररोज पुष्कळ हजर राहण्यास कितीक प्रकारच्या गैरसोयी आहेत. आपल्या बायकांमध्ये हुत प्रकारचे सण व आदिके असतात, मुलींची लवकर लथें होऊन त्या गैरसोयी जातात, मुलींच्या बक्षिसेस मुलींमिळण्याविषयी असुकता कमी, व गरीबांच्या मुलींस घरांत प्रापंचिक कामे फार करावी लागतात इत्यादि कारणांमुळे मुलीं हमेषा उण्या अधिक हजर असतात तरी मुंबई दलाख्यांतील मुलींच्या शाळांशी तुळणा करून पाहिली तर एकदरीत एवढी शाळा कमी नसून तिचे फल शिकविणारांस व शिकवणारांस भूषणास्पद आहे. सरकारी इन्स्पेक्टराकडून या समारंभापूर्वीच या शाळेची परीक्षा झाली असती तर बरे होते. तथापि कमिटीस भरवता आहे कीं इन्स्पेक्टरांच्या परीक्षेचा रिपोर्ट चांगलाच होईल; मुलींचा अभ्यास व शाळेची व्यवस्था समाधानकारक आहे. यावरून कोलापुरास स्त्रीशिक्षणाचें बीज चांगले पेरले गेले हे खचित आहे व त्यास आतां चांगली फळेंही लागतील अशी उमेद आहे. असिस्टंट पोलिटिकल एजंट साहेबांच्या पत्नी भिसेस स्टाप या आमच्या शाळेच्या कामीं चांमेहनत घेतात व पोलिटिकल एजंट स चांगली पैवी ठेवितात याबद्दल आभार मानून हा रिपोर्ट पुरा करितो. याजवर पोलिटिकल एजंट साहेब महाराष्ट्र भाषेंत उच्चर दिले त्यांतील य असा—

मि० जमशेटजी नवरोजी आणि चे कमिटीदारहो, तुमचा रिपोर्ट

करून मला फार समाधान झालें. तुमच्या शाळेंत मुलींची संख्या वाढली आहे व थोड्या काळांत त्यांचा चांगला अभ्यास झाल्या अशी मी आपणासंतोष प्रदर्शित करितो. विद्याभ्यासाचे कामी माहे पूर्वीच का महाराजां भ्रम घेतलेच आहेत. पण कोलापुरास मुलींची शाळा त्यावेळीं झाली नाहीं. ती स्थापन होण्याचे काय माहे कारकादीं त जले याबद्दल मी भूषणास्पद अभिमान घेतो. एवढी मंडळी स्त्रीशिक्षणाचे फायदे घ्यावे रितीनें समजू लागली असे ही शाळा दाखविते. व या कामी असाच प्रयत्न सतत चालू राहिल्यास आपले पथीय मंडळी हिंदुस्थानातील इतर ठिकाण्यास सुप्रकाशित झालेल्या मंडळींच्या मानें पतिल असे सहसा म्हणणार नाहीं. कोणताही देश किंवा मंडळी जी आपल्या स्त्रियांस विद्या शिकवित नाहीं ती सुप्रकाशित आहे असे म्हणतां पगार नाही. पुष्कळ मेहनतीनें, चांगल्या कुशलतेनें, आणि बहुत खर्चानें सिद्ध केलेला उतम फलपुष्पयुक्त सुंदर नाम, आणि ज्यांत सतत मार्जलेले आहे असे नापोक व पडिते समल या दोहोंत जितकें अंतर व चांगले वाढटपणा आहे तितकें अंतर व चांगले वाढटपणा शिषित स्त्रिया व अशिक्षित स्त्रिया यांच्यामध्ये आहे. आतां या शाळेच्या चांगलपणाच्या यशाचा मी मोठामा मोठीदार आहे असे नाहीं. माझी समजूत अशी आहे कीं या कामाकरितां निवेदानांचे खेडपट केली पाहिजे त्याप्रमाणें ती तुम्हांस केलेली व ती तुम्हांस अनुसरून लागली इतकाच काय तो माझा कामांत भाग आहे. आपले तरुण व जेसाहेब जे या प्रांताचा राज्यकारभार करण्यास झिकून तयार होत आहेत त्या सुप्रकाशित विद्यार इत्ये त्यांच्या पुण्या कालविषयी चांगली व शुभदाय खात्री देतात आणि ही राज्याची दे आम्हांस हातांतून खाण्या हातांत गेल्या ते एवढी विद्यादाते जें पूर्वी केवळ बालवयेंत असून त्यांचे इतरांबरोबर मी रेंच घालूनपोषण केले आहे त्यास तप्यावयेंत आणून चांगले सहट ठेविते हे ज्ञानांत येऊन मला मोठे समाधान वा या मुलींच्या शाळेस राजेसाहेबांच्याच्या प्रयत्नांनी चांगले उत्तेजन दिलें त्या पक्षां पुढे राजेसाहेबही त्याकडे विलक्ष देणार नाहींत असे मला विलकुल टत नाहीं. केलासवासी बाळाबाई साहेब यांची या शाळेस फारच चां मदत होती व वृद्ध राणीसाहेबांची ही आहे; आका साहेबांची धाकटी शाळेंत चांगल्या प्रतीची विद्या संश्रित आहे व आपल्या उदार व सुशिक्षित मनाच्या मातुश्रीच्या प्रयत्नां

१५० गारचेन, पूर

तापूर्वक अग्रेसर होऊन जी मेहनत घेतली ती घेतली नसती तर ही शाळा इतक्या उदयास आलीच नसती. शिवण कामाचे जे उत्तम उत्तम मासले या समयास तुमचे पुढे ठेविलेले आहेत ते, तुमचे लहान लहान मुलींस या मडम साहेबांच्या प्रीतिपूर्वक श्रमापासून काय फायदा झालेला आहे, तो दाखवितात सबब यांचा गौरव करणे अवश्य आहे. आतां मी अशी आशा करितो की ही व दुसऱ्या एथील युरोपियन स्त्रिया अशीच आपली कृपादृष्टी या शाळेवर पुढे सतत ठेवतील.

नंतर क्वा० वेस्ट्राप साहेब असिस्टंट पोलिटिकल एजंट उठून म्हणाले की, माझ्या पत्नीने स्त्रीशिक्षणाचे कामी श्रम घेतलेले आपण वदून दाखविले याबद्दल तिला जो संतोष झाला तो तिच्या इच्छेवरून आपणास मी प्रदर्शित करितो. आणखी आपणास असे सांगतो की, तिने जे नाळेत काम केले ते लहान लहान मुलींच्या इच्छेकरिता व आपले कर्मणुकी खातर केले व ती पुढेही असे करण्यास खुशी आहे. व कोलापुरच्या इतर तरुण स्त्रियाही आपल्या कुरसतीच्या वेळांत काहीं शिकतील तर बरे होईल अशी तिची इच्छा आहे.

याप्रमाणे भाषणे झाल्यावर मुलींनी शिवण कामे तयार केलेली सर्वांनी पाहिली व सर्व स्त्रिया पुरुषांनी यांची तारिफ केली. मग मुलींस बक्षिसे वाटली. कुले, पानसुपारी, अत्तरगुलाब वगैरे राजेसाहेबांची धाकटी बहिण हर्बार्ड अकासाहेब यांनी मुलींस वाटिले. नंतर सभा बरखास झाली.

डाकहाशिल कमी झालें.

येत्या एप्रिल महिन्याच्या पहिले तारखे पासून पुढे लिहिल्याप्रमाणे डाक हाशिल घेण्याचा नवीन ठराव झाला आहे.

तीन मासेपर्यंत लाखाच्या वजन असल्यास अर्ध आणा हाशिल लागत असते ते पुढे सहा मासेपर्यंत वजनास अर्ध आणा लागत जाईल. व तोव्यापर्यंत एक आणा लागत जाईल. तोव्यापुढे दर तोव्यास एक आणा व फुटकळ तोव्यासही एक आणा द्यावा लागेल.

AN IMMEDIATE WANT.

A Standing Nuisance to the inhabitants of the Akola town is the want of a bridge over the river that separates the native town from the more fashionable part consisting of the cantonment, Government Offices, railway station &c. We are not required to state that the latter possessing greater advantages is occupied by the Europeans generally and the former by the natives. It is therefore the natives who are only the sufferers from the above want we complain of. There has been a regular talk some two and half

We are unable to appropriately represent the miseries and the vexations inconveniences of the unfortunate people on this side of the river. They are required to wade through the water twice a day at least. We had hoped that with the monsoon the troubles of the wretched inhabitants we refer to were over. But no. They are destined never to be better. The authorities have thought it necessary to throw a temporary mud dyke across the river just below where we cross it so as to make the water at the crossing point as high as three or four feet. We will leave the readers to imagine the humiliations and the indignant feelings of the inhabitants at the time of their crossing and recrossing the river at early and late hours in this cold season. Just let us look on the other side of the river. There you have a regular net of roads which are kept in good order. You have a people's park there. You have the Bazar removed there and accommodated in and beds built for the purpose. You have an hospital and a dispensary built for you there. Any ordinary observer will see which side has greater attention paid to it. The reason is also very plain. That one that has its comforts, and even luxuries supplied to it is resided by the *burra sahebs* and the other which presents the other side of the picture is occupied by the wretched natives. The only exception on this side is the new school and open shops. But we owe the former to our late Resident Sir R. Temple, and the latter is simply a concern which was suggested by speculative notions and has been a source of profit. If we are wrong in our speculations—and we would heartily wish that we were—about the apparent neglect on the part of the authorities, concerned of the native town and its inhabitants now could we account the state of things that we observe in this matter? Has not the town that contributes to the local funds any claims to get its simple necessities being supplied by its own money? Or is the bridge not a public work and consequently nobody's business? Or are the native inhabitants no public because they are natives? If there are no sufficient local funds let the work be done from the imperial funds as it ought to be. Certainly if the Government can build half a dozen barracks at a cost of as many lacs or so for providing a temporary accommodation to the military people that pass by they can as well easily afford to throw a bridge at a trifling cost of a few thousands for the permanent comfort of the permanent residents in the town. We don't know whether their matter has ever been sufficiently strongly put before the Resident, who, had the case been would not have withheld his attention to the prosecution of this work till this day. If such has been the case we beg in the name of mercy and on behalf of the native town to ask the authorities to give this matter the immediate attention it deserves.

ANSUS OF THE HYDERABAD ASSIGNED DISTRICTS.

(continued from the 9th January)

(खाने सुमारी विषयी.)

The *Kolees* have among, several substantial Potelg

and they have fairly reached the agricultural stage of society here. They are said to form two distinct tribes, one of which has apparently been reclaimed from a wild life more recently than the other, which still claims certain rights granted at a time when the *Kolees*, under their Naiks or chiefs, guarded the hill passes and kept for Government the highlands of the Balaghat. The *Ands*, *Aurukhs*, and *Kolams* are curious races, about whom I have yet collected no information. The *Ands* are cultivators, they eat all kinds of meat, and bury their dead; but they won't feast on dead cattle, as a Dher will, and a Brahmin will visit them on ceremonial occasions. The *Kolams* belong to Woon, the *Lujjurs* are mostly hewers of wood on the fringes of the Sautpoorah hills, and the *Menals* are known to be drudges under the Gonds.

HINDU SECTS.

62. A disquisition upon the various sects which are catalogued in this Appendix is out of place here, because none of them are peculiar to Berar. But some mention of their distinctive tenets may be added to this return of their numbers, in order to mark the direction as well as the strength of the currents now prevailing in the boundless sea of Hindu Religion.

63. The *Lingaets* are very well known in Western and Southern India, they have merely adopted a special outward sign of their adoration of one emblem of Siva. If it be true, that they usually bury their dead, this peculiarity may show that they consider their bodies set apart and sanctified to the divinities, but I do not know that they represent any separate dogma or moral conviction. Like all the leading Hindu sects, the *Lingaets* muster a strong following among the trading classes.

64. *Jain* is the name of the famous religion professed by *Suraogees*. Almost all the Marwarees of Berar belong to this remarkable heresy, which is perhaps founded on a sort of Protestantism, an assertion of the right to worship without Brahminical intermediation, so that, in this case, we are interested in statistics which may measure the flow or ebb of the tide. The tailors are numerous among the Jains, as in other sects which lean toward speculative doctrine and spiritual independence, occupations which are sedentary, social, and which do not hinder conversation, breed irreverent free thinking in religion and politics all the world over. For instance the *Bhishnoes* of Berar are nearly all *Simpees*,* and their tenets stamp them as decidedly Broad Church; they have recently had a secession from their main body of the more advanced brethren, who eat and drink forbidden victuals, under the special dispensation of a holy man, whom they adopted after death, as their patron saint.

65. The existence in Berar of even 18 *Rai Dasis* should not be unnoticed, for these form another branch from the same stock with the *Sutnamees*, who have had such prodigious success among the Churnars of Chutteesgurh, in the Central Provinces. Both sects are known in Hindusthan and the Punjab, and as their votaries always belong mainly to the lowest

castes, while their tendency is against idolatry and Pharisaic intolerance,—it is important to watch the spread of this resistance to corrupt and conservative Brahmanism.

(To be Continued.)

वऱ्हाड.

(रोसिडेन्सी आर्डरवरून)

मि० डब्ल्यु एम लिमाचंड इलिचपुरचे लोकलफंड इंजिनियर रजेवरून परत आले.

अपाधिकरी जे एच लिंकन यांस खामगावचे दवाखान्यावर नेटिव डाक्टर नेमिले.

अकोट व अकोला यांचे दरभ्यान तारा यंत्राचे आफिस गेल्या महिन्याच्या पहिले तारखे पासून सुरु झाले.

मि० अलेक्झांडर गिबसन यांस वऱ्हाडांत सेकंड ग्रेडचे आफिशियेटिंग भासि० पोलिस सुपरइंटेंडंट नेमिले.

वऱ्हाड पैमाषी कडील असिस्टंट सुपरइंटेंडंट मि० एम ए कर्मिंग यांस मुंबई इलाख्याकडे दिले.

मि० स्पिंग यांस वऱ्हाडांत प्रोवेशनरी असिस्टंट सुपरइंटेंडंट नेमिले.

पोलिस संबंधी सन १८६९ चा आक्ट ९ याचे ३४ वे कलम बदलण्यास लागू केले.

या प्रांताकडे मि० आर रेनालड चवथे प्रतीचे एकशिक्युटिव इंजिनियर व मि० एत. ए रीड पोलिस प्रतीचे असिस्टंट इंजिनियर नवीन दिले आहेत.

उमरावती जिऱ्हात मूर्तिजापुरापासून एक कोसावर सिरसो म्हणून एक लहान गाव आहे. तेथील स्कुलमास्तर रा० नारायण विनायक दाते यांनी कुणबी व शेतकरी लोकांची एक सभा काढिलेली आहे. ही दर महिन्यास १५ वे तारखेच्या पूर्वीच्या रविवारी भरत असते. हिजमध्ये विषय त्याच लोकांच्या उपयोगाचे व अगत्याचे निघत असतात. ही सभा स्यापून शाख्यास एक वर्ष होऊन गेले. या सभेस भोबर गावचे ही बहुत कुणबी लोक जमत आहेत. हा उद्योग धार स्तुत्य आहे व याकरिता दाते यांची आम्ही तारिफ करितो. या सभेविषयी अधिक तपशिलवार आम्ही पुढे लिहू.

रा० रा० रामसेवक दीनदयाळ यांनी नेमणूक बुलढाप्यास होण्याविषयी मार्गे लिहिल्या प्रमाणे नेमणूक होऊन ते तिकडे निघून गेले.

वाशिम (मित्राकडून.) ता० २१ जा.

हा जिऱ्हा नवीन झाला आहे. त्या वेळेपासून काहीं सरकारी कामदार व गांवतील सभ्यलोक यांनी या ठिकाणी पुस्तकालय, मुलींची शाळा वगैरे लोककल्याणकारक कामे करावी असा उद्योग चालविला होता, पण तो यांचा प्रयत्न हा काळपर्यंत सिद्धीस गेला नाही. प्रस्तुत यांचा काहींसा उदय होण्याचा प्रसंग दिसत आहे.

या जिऱ्हात डे० कमिशनर मेहेरवान मेक्याजीसाहेब यांची नेमणूक झाल्यापासून ते शाळांची सुधारणा, नवीन शाळा व पुस्तकालये स्थापणे इत्यादि लोकोपयोगी कृत्ये करण्याविषयी अतिशय तत्पर व उत्कण्ठित असून लोकांची मने अशा स्तुत्य कामाकडे वळविण्यासाठी फार झटत आहेत.

अशी या थोर पुरुषाची उत्सुकता पाहून स्वतःच उत्कण्ठित या जिऱ्हात नवीन नेमलेले डे. ए.इ. रा. रा. रावसाहेब उर्फ वजाबा रामचंद्र प्रधान यांनी गांवातील संभावित गृहस्थ, तहशिलदार व शिरस्तेदार वगैरे सरकारी नोकर यांची अनुमते घेऊन

* Anglice Tailors.

ठिकाणी पुस्तकालयाची स्थापना करण्याची एक सभा भरवावि असा बत केला. या कृत्यास रा. रा. भाऊसाहेब तहशिलदार, राजेश्वरराव बाबा साहेब श्री बाजी संस्थानाचे अधिकारी, मेहेरवान डे. कमिशनर यांचे विविध शिरस्तेदार रा. रा. कृष्णाजी गोविंद काळे व दुसरे कांहीं संभावित लोक यांनी फार मदत केली. नंतर रावसाहेबांनी तहशिलदारांचे मार्फत गांवातील सभ्य लोक, सरकारी नोकर, वकील व सावकार यांजला आमंत्रणे करून तारीख ३ जानेवारी सन १८६९ या रोजी सुमारे बारांवर ३ वाजता श्रीबालाजीचे देवालयांत सभा भरविली. या सभाजोस येथील व परग्रामस्थ पिळ्ळन सुमारे पांचशे लोक आले होते. सर्व मंडळी जमल्यावर चार वाजता रावसाहेब डे. ए. इ. यांनी उठून प्रथमतः पुस्तकालय म्हणजे काय, त्याचा उपयोग काय, व त्यापासून फायदे कोणते इत्यादि विषयांवर चांगले सुरस व थोडक्यांत सर्वांचे मनांत ठसण्याजोगे प्रतिपादन केले. यानंतर रा. रा. कृष्णाजी गोविंद व भाऊसाहेब तहशिलदार यांनीही याविषयावर बरेच संभाषण केले.

मग सर्व लोकांनी पुस्तकालय बांधणे व पत्रे वगैरे घेणे यासाठी कांहीं पैसा जमवावा म्हणून एक यादी तयार केली होती, त्या यादीवर मोठ्या आनंदाने आंकडे घातले. ही वर्गणी सुमारे दोनशे रुपये झाली आहे, व आणखीही दोनशे रुपये पर्यंत होईल अशी अशा आहे. याशिवाय मेहेरवान डे. कमिशनर साहेबांनी स्वतः शंभर रुपये वर्गणी दिली आहे. आणि लोकल फंडापैकी सरकारांतून कांहीं रुपये मिळविणे अशी त्यांची इच्छा आहे, व त्याप्रमाणे ते देववितील असा भरवसा आहे. अशा लोकोपयोगी कृत्याविषयी या उदार गृहस्थांची आशा सरकार पूर्ण करील असे आम्हांस वाटते.

सर्वानी वर्गणीबाबत जे आंकडे टाकिले त्यांमध्ये श्रीमद्वालाजी संस्थानाचे तहशिलदार रा. रा. राजेश्वर राव बाबा साहेब यांचा अधिक आंकडा होता. या पुरुषांचे औदार्य पाहून ही गोष्ट प्रसिद्धि आणण्यास मला फार आनंद होतो.

दरमहाची वर्गणी सुमारे २० रुपये पर्यंत झाली आहे; व पुढे उत्तरोत्तर वाढत जाईल असे वाटते.

यावरून हे पुस्तकालय थोड्यादिवसांत उत्तम दशेस येईल असे अनुमान आहे.

अकोला.

मे० लायल साहेब कमिशनर यांची स्वारी आजरोजी वाशिमाकडे गेली.

डिपुटी कमिशनर क्या० हडलस्टन साहेब यांची स्वारी एथे आली आहे.

मि० बर्न साहेब इनाम कमिशनर एथे आले आहेत. व त्यांकडे अकोला तालुक्याचे असिस्टंट कमिशनरचे काम दिले आहे.

ले० बुलक साहेब विलायतेचे रजेवर आजच गेले.

रा० आबाजी मैराळ वकील यांचे घरी दोन दिवसांपूर्वी दिवसां दोन वाजता चोरी झाली. घराचे व पेटोचे कुलुप उघडून नक्त रुपये व सोने मिळून शंभरावर रकम चोरीस गेली. तिचा अजून पत्ता लागला नाही.

असिस्टंट कमिशनरचे शिरस्तेदार रा. गंगाराम बापुजी यांनी अकोट मुक्कामी आपले कचेरीचे राहुटीत वकील व इतर लोक बसलेले असतां रागाच्या आवेशाने एका सभ्य व पोक्त वकिलास हात धरून बाहेर घालविले. शिरस्तेदार हे साहेबांच्या जवळ नेटिव कामदार असतात. यांनी म्ह-

टले असतां गरीब व अडाणी प्रजेस सहाय करित असावे आणि तसें न करितां ते संभाविताशीही असा दांडगेपणा करितात तर ते त्यांस भूषण नाही.

रा० देवराव विनायक वकील यांस मुंबईस वकिलीचे परीक्षेस जाण्याकरितां कमिशनर साहेबांनी दाखला दिला.

काल अबकारी लिलाव झाले ते पुढील अंकांत लिहूं. सालमजकुरी लिलाव बरेच चढले आहेत.

एथे कायद्याचे आम्हांसकरितां एक क्लब (मंडळी) लवकरच होणार आहे.

वर्तमानसार.

काबुला कडील तारायंत्रांतून बातमी आली आहे ती अशी—आणखी एक लढाई झाली. अबदुल रहिमान खान आणि महमद अजीमखान यांचा पराभव झाला. गिझनीकडील त्यांचे सर्व सैन्य शेर अलीखानास जाऊन मिळत आहे. महमद याकुबखान आणि फते महमदखान हे त्याचा पाठलाग करित आहेत. काबूल आणि जलालाबाद एथे १०१ तोफांची सलामी झाली. अजिमखान आणि अबदुल रहमानखान यांस पकडल्याची बात आहे.

लार्ड मेयो साहेबांनी हिंदुस्थानचे गवर्नर जनरलचे कामाची १२ वे तारखेस शपथ घेतली. असे तारायंत्रांतून मुंबईस वगैरे हुकुम गेले.

विलायतेस शिक्षणकारितां जाण्याची हिंदुस्थानसरकारची स्कालरशिप मुंबईचे एलफिनस्टन कालेजपैकी सिताराम नारायण पंडित यांस मिळाली.

सरकारी तारायंत्रांतून बातम्या पाठविण्यास जे पैसे पडतात त्याऐवजी टिकिटें लावण्याची नवीन वहिवाट पुढील महिन्यापासून सुरू होणार आहे. तारायंत्रांच्याची वेगळीच टिकिटें दोन मुखवट्यांची केली आहेत. ज्या गावी तारायंत्रांचे आफिस नाही तेथेही टिकिटें मिळणार नाहीत त सबब टपालची टिकिटें उपयोगांत आणण्यास चालतील.

नोटिस—सोनजी बलद जानजी व राजी बलद जानजी आवतार देशमुख मौजे निरोड तालुके जळगांव जिऱ्हा अकोला यास खाली सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते की, तुम्ही उभयतां व माझा बाप बाबुजी असे त्रिबर्ग सखे बंधु असोन एकत्र होता, व माझा बाप मयत झाल्यावर आम्ही व तुम्ही एकत्र असोन वडलोपार्जित जिनगी एके ठिकाणी असोन हल्लीं सदहू जिनगी घरे, शेते, बैल, गुरे, गळा, कापूस, भांडीकुडी, चीजबस्त सर्व स्थावर व जंगम तुम्ही आपले जवळ ठेऊन आम्हांस वाटून न देतां आम्हांस निराळे काढिले आहे. यास सदहू जिनगीत आमचा तिसरा हिस्सा असोन त्याचे मालक आम्ही आहोत व ती अपसांत वाटून मागत असतां तुम्ही देत नाही. सबब ही नोटिस तुम्हांस देण्यांत येत आहे तर ही तुम्हांस पांचले दिवसापासून आठ दिवसांचे आंत आमचे तिसरे हिश्याची जमीन वगैरे सर्व जिनगी वाटून दिली पाहिजे. जर वाटून न द्याल तर आम्ही कोडतांत फियाद करूं. व या नोटिशीचे खर्चासुद्धां नुकसान भरून घेऊं ही नोटिस लिहून दिली सही. तारीख १६ माहे जानेवारी सन १८६९ इ०

(सही) विठोबा विन बाळाजी आवतार देशमुख मौजे निरोड तालुके जळगाव याचे हातची रेष

नोटिस—नजुभाई बलद आलिभाई मोमिन साहू कसबे देउळघाट तालुके चिखली जिऱ्हा बुलढाणा याजकडून लछिराम बलद रामसिंग परदेशी रहारणार मौजे मढ प्रगणे देउळघाट तालुके चिखली यास देण्यांत येते की तुम्ही तारीख २ माहे जानेवारी सन १८६९ ची वऱ्हाडसमाचारांत आम्हांस नोटिस दिली तिचे उत्तर येणेप्रमाणे—

तुमचे खाते माझे दुकानी असोन सन १२७६ फसली अखेर बाकी ३७०३०२ निघाली. पुढे सन फसली यास कितेन रकमा आमचे दुकानांतून माल जावणी लाऊन नेल्या व माझे माल वगैरे कमांतून तुमचे माल घालून अहित. याची वसूल त्या सवरीत करारा प्रमाणे माझे आम्हांस पांचून कोडी माल व रुपये तुमचे कडे घेणे राहिले त्याबाबत आमचा तगदा तुम्हाकडे घेतल्याने तुम्ही मिळे गशीर्ष ११ रोजी आम्हांस बलावणे पाड, विलें त्याजवरून आम्ही वगैरे वेधस तुमचे गावी आला, आणि च्यार परे लोकांसमक्ष तुमची आमची वजुमत होऊन आमची बाकी कपाती रजे ७५०५५५५ व नक्त रुपये २१२०२४८ घेणे निघाली तेव्हां कपासबंदल ज्या सुदतीस कपास मिळायवाचा त्या दिवसाचा भाव, व त्या दिवसा पासून किमतीचे व नक्त रुपयांचे व्याजासुद्धां तुम्हांकडे पुष्कळ रुपये होऊ लागले. यामुळे जे च्यार लोक पंचायतींत होते त्यांजकडून आम्हांस मिळत घालून कपासाचा भाव दर पला १२ रुपये प्रमाणे ध्यावा व व्याज अर्जी घेऊ नये असे ठरविलें त्याप्रमाणे मालाचे रुपये २०४०११०३ व नक्त रुपये २१२०२४८ घेऊन रुपये १११६०१६०११ पैकी तुम्ही आणखी विन्वी करून आमचे जवळ रुपये १६०१३०११ सूट घेतली आणि नक्की रुपये ११०० ध्यावे असे ठरले व त्याचवेळेस २८ रुपये रोख देऊन च्यारशे साठ रुपयांत तांदूळ पले २० वीस, तीळ पले १० दहा, व कपासी पले १० दहा, या प्रमाणे माल देण्याचा कबूल करून बाकी ६१२ रुपये राहिली ती एक महिन्यांनी देण्याची कबूल केली त्या सखे हिशोबावर तुम्हांस स्वतः लिहितां येत नाही म्हणोन तुमचा मुलगा मनसारास याजकडून रजुनिशी सही करून दिली. आमकरितां या नोटिसीने असे कळवितो की, नोटिस पावल्या पासून आठ दिवसांचे आंत कबुलायतीप्रमाणे रुपये व माल आमचे दुकानी आम्हांस द्यावे नाही तर सरकार मारफत आम्हांस वसूल करून घ्यावे लागतील आणि या पासून तुमच्यापर किर्यादीचा आणि नोटिसीचा खर्च त्यांचे वसेल यांत फायदा नाही.

तुमचा मुलगा आज्ञान नसून सुमारे २७ | २८ वर्षांचा समजदार व लिहिणार आहे. यामुळे तुमचे पश्चात सही करून दिली असे जे तुमचे बोलणे आहे हे खोटे असून संभवण्यासारखे नाही. तसेच आकराशे रुपये कैजी घेतले व जो माल दिला तो वास्तविक दिल्यापेक्षा उणा खायांत दाखल केला व मालाची किंमत आपले मजी प्रमाणे लाविली इत्यादि गोष्टी तुम्ही आपले नोटिसींत खोट्या लिहिल्या आहेत परंतु वास्तविक व्यवहार कोणते प्रकारचा आहे ते आम्ही आरंभी लिहिले असोन ज्या पेक्षा च्यार लोकांसमक्ष हिशोब होऊन तुम्ही स्वतः आपले मुलाजवळून रजु केलेला आहे त्या पेक्षा पुढे मनास वाटेल तशा तक्रारी घेणे हे व्यर्थ आहे असे आम्ही समजतो.

या बाबतींत तुमचे मुलांनेही आम्हांस नोटिस दिली आहे परंतु व्यवहार एकच

असल्या कारणाने त्याजबाबद निराळा जबाब देण्याचे कारण नाही व आणखी आपण या बाबतींत कितीही नोटिसी दिल्यात तर त्याचा जबाब आम्ही द्वेषार नाही. कळवें तारीख ७ माहे जानेवारी सन १८६९ इसवी.

(सही) नजुभाई आलिभाई दुकान देउळघाट द. खु.

NOTICE.

The Abkary and other Contracts of the Omerawuttee District for the Official year 1869/70 (Pistles 1279) will be sold by auction on the 8th February 1869 at 10 A. M. by Pergunas in the Deputy Commissioner's Office at Omerawuttee. The terms and conditions of sale are the same as last year. Particulars can be obtained at the Deputy Commissioner's Office at Omerawuttee. Camp Khora Talook Chandore 7th January 1869.

J. G. BELL Deputy Commissioner Omerawuttee District.

जहिरनामा.

विद्यमान डिपुटी कमिशनर साहेब वहादुर जिऱ्हा उमरावती याजकडून— सर्व लोकांत कळायकारितां प्रघट केला जातो की, सध्यावती जिऱ्हाचे अबकारीचा व अफगांलाच्या वगैरे मत्ते बाबीचा लिलाव सन १२७६ म्हणजे सन १८६९ इ० इतके सालाबंदल तारीख ८ माहे फेब्रुवारी सन १८६९ इसवी रोजी डिपुटी कमिशनर यांचे कार्यांत उमरावतीस सहर स्थान येथे होईल.

लिलावाच्या सर्वा गृहस्थां सालाप्रमाणे असोन या लिलावाच्यासर्वा अगाऊ बाचून दाखविण्यांत येतील. अगाऊ माहिती साहित्य क्षारयास डिपुटी कमिशनर यांचे कार्यांत उमरावती येथे मिळेल. लिऱ्हाबाधी सुरवात सदहू तारखेस दिवसा दहा वाजता होईल. तारीख ७ माहे जानेवारी सन १८६९ इसवी.

परशराम सखाराम शिरस्तेदार. जे जी बेल. डिपुटी कमिशनर.

विलायतची नवीन प्रधान मंडळी.

- १ मि० म्हाड—पहाराणी साहेबांच्या नवधान मंडळीच्या नेमणुका झाल्या त्या १ मि० म्हाडस्टन, मुख्य प्रधान.
- २ लार्ड माररेडन, परराज्याचे प्रधान
- ३ मि० ली, चान्सलर आफ दी चकर.
- ४ मि० बूस, स्वराज्याचे प्रधान.
- ५ मि० कार्डवेल, युद्धखात्याचे प्रधान
- ६ अर्ल ग्रानविल, परदेशांतील राज्याचे प्रधान.
- ७ ड्यूक आफ आरगिल, हिंदुस प्रधान.
- ८ मि० चिल्डर्स, आडमिराण्टीचे लार्ड.
- ९ मि० ब्रैट, बोर्ड आफ टूडेचे
- १० अर्ल डी ग्रे, कौन्सिलचे अध्यक्ष
- ११ अर्ल आफ किंगरॉजी, लार्ड विषय
- १२ लार्ड डार्लिंग, डेप्युटी चान्सलर.
- १३ सर डेव्हिस, लार्ड चान्सलर.
- १४ मि० गारचेन, गूर ला अध्यक्ष.

१५ लार्ड रसल, बिनहुद्याने प्रधान मंडळीत बसतील.

× × × × ×
२३ मि० ग्रांट डफ, हिंदुस्थानचे मुख्य म प्रधान. × × × × ×
३० मार्क्स हार्टिंगटन, पोस्ट मास्टर जनरल. जा० द०

कायद्यासंबंधी प्रश्न.

कोणामनुष्यास माजिस्ट्रेटाने कांहीं मुदतीची कैदीची शिक्षा व अमुक रुपये दंड अथवा तो न दिल्यास अमुक मुदत पर्यंत कैद भोगावी असा ठराव केला. त्या प्रमाणे त्या कैदीने मुळची कैद व दंडाऐवजी जीही कैद भोगिली असून कियेक ठिकाणी अशी वहिनाट आहे की ज्या दंडाबद्दल अपराध्याने कैद भोगिली त्याच दंडाची रकम पुनः त्या कैदीचे घरातील माल जप्त करून वसूल करावी. तेव्हां असे होणे कायदेशीर आहे की नाही ह्या विषयी कृपाकरून कोणा सप्रमाण उत्तर दिल्यास आभार होतील.

एक क्ष.

ज्युडिशिएल खात्याविषयी सरकारचा नवीन ठराव.

१. सरकारचे पत्र नंबर ३१ ता० ९ जानेवारी सन १८६९ या इच्छांतील नेटिवे न्यायाधीश यांचा पगार वाढविण्याविषयी मलिका माआझमाचे सेक्रेटरी आफ् स्टेट यांनी परवानगी दिली तेणेकरून जरी अमलदार कमी होतील तरी त्यांचा पगार बहुत वाढेल.

२. हल्ली प्रेन्सिपल सदर अमीन व सदर अमीन व मुनसफ असे ३ वर्ग आहेत. परंतु त्यांस सर्वाडेनेट जडून वर्ग १ ला व दुसरा असे २ वर्ग करण्याविषयी हल्ली गवरनर ज० इन्क्विजिशन यांचे समोर बिल्याचे काम चालू आहे.

३. पहिले वर्गाचा सर्वाडेनेट प्रत्येक जिल्ह्यांत दिला जाईल. ज्या गावांत जा प्रतीचा अमलदार नेमला जाईल त्या प्रमाणे त्याचा पगार दरमहा रु० ८००, ६५०, ५०० प्रमाणे होईल त्यांना आपले कोर्ट सदर स्टेशनांत करावे. मात्र अमदाबाद व वेळगांव जिल्ह्यांत त्यांचे कोर्ट खेडा व कलादगी येथे होईल.

४. दुसरे वर्गाचे सर्वाडेनेट जडून यांच्याही जागेप्रमाणे ३ प्रती होतील त्यांचा पगार रुपये ४००, ३००, २०० असा होईल. हल्लीचा कायदा जोपर्यंत बदलला नाही तोपर्यंत दुसरे वर्गाचे पहिले प्रतीचे अमलदार यांस सदर अमीन असे नांव ठेवून नेमणूक करावी. व दुसरे व ३ रे प्रतीचे मुनसफ नेमावे.

५. नगर जिल्ह्याकरिता सात दुसरे प्रतीचे सर्वाडेनेट जडून बस आहेत.

२ पहिले प्रतीचे, २ दुसरे प्रतीचे व ३ तिसरे प्रतीचे.

पैकी एक पहिले प्रतीचा व २ तिसरे प्रतीचे या जिल्ह्याचे नाशिक भागांत नेमावे.

६. नगर जिल्ह्याची कोणते रीतीने कोडजांची वाटणी करावी व कोणते ठिकाणी कोडजे असावी व मुसफ कसे कोडे असावे याबद्दल जज्जांनी लौकर रिपोर्ट करावा.

७. सदर रिपोर्ट करितानां हल्ली जे मुनसफ आहेत त्यांचे स्वतःचे कामाविषयी

व हुशारीविषयी मनांत न आणितानां सदोदित चालेल असा बंदोबस्त होण्याकरितां वरील बाबदीचा रिपोर्ट व्हावा. कोणते ठिकाणी कोणते वर्गाचे सर्वाडेनेट जडून असावे या बाबद ठराव झाल्यावर लागतील त्या न्यायाधिशविषयी योग्य अधिकारी वेगळा विचार करतील.

८. हल्ली जो मोठा पगार दिला आहे तो हल्लीचे अमलदारांस मिळणे भाग आहे अशी कल्पना करू नये. सर्वाडेनेट कोडजाचे अमलदारांचे स्थितींत व हुशारींत साधारण सुधारणा व्हावी. या हेतूने अधिक पगार मंजूर केला आहे. हल्लीचे अमलदारांची हुशारी पसंत केल्याखेरीज त्यांजला हा जास्त पगार देण्याचा हुकूम नाही. ज्यांची हुशारीची वेळ निघून गेली आहे त्यांजला पेनशन देण्याविषयी हुकूम व्हावा.

१ ताजाकलम अमदाबादचे स्माल काज कोर्टांनी खेड्यास जात जावे.

२ सुरत व भडोच येथे स्मालकाज कोर्ट व रजिस्टर असे नेमावे.

३ वेळगांवचे स्मालकाज कोर्ट धारवाड व हुबळी येथे पाठवित जावे.

वृ. वै.

जाहिरात.

ल्वॉन्सअलजिब्रा

खाली सही करणार विद्वज्जनांस आतिनम्रतेने प्रार्थितात की, त्यांनी केलेल्या ल्वॉन्सअलजिब्रा बुकाच्या दोन आवृत्ति धारवाडास छापविल्या आहेत. परंतु ग्रंथ मोठा असल्याकारणाने त्याची किंमत फार आहे म्हणून तो घेण्यास फारसे कोणी धनत नाही. तेणेकरून त्या ग्रंथापासून व्हावा तसा उपयोग होत नाही करितां तो सर्वांच्या उपयोगी पडावा म्हणून त्याचा प्रत्येक भाग निरनिराळा छापविल्यास वर लिहिलेला हेतु सिद्धोस जाईल असे वाटल्यावरून त्या ग्रंथाचा पहिला भाग हल्ली उमरावती येथे सत्यप्रकाश छापखान्यांत छापवित आहे. याची चतुष्पत्री एकंदर पृष्ठे १५० असून ह्यांत रीतीवार सोडविलेली वर्तमकीकरणे १२३ व एकवर्ण समीकरणांचे प्रश्न १९३ आहेत. व द्विविधार्थी सवुद्धीने सोडविण्याकरितां बुद्ध अलजिब्र्यांतून एकवर्ण समीकरणांची कठिण कठिण अशी वीस फक्त उदाहरणे व त्यांची उत्तरे दिली आहेत. हा ग्रंथ तयार होऊन येत्या मार्च महिन्याचे अखेरीस वाटला जाईल. ह्याची किंमत आगाऊ म्हणजे तारीख २८ फेब्रुवारी १८६९ चे आंत देणारांस दर प्रतीस ८१२ आणि पडतील व फक्त सही देऊन ग्रंथ छापून तयार झाल्यावर तो घेणारांस दर प्रतीस ८१४ आणि पडतील व इतर लोकांस दर प्रतीस १ रुपया पडेल. शिवाय दर प्रतीस एक आणा प्रमाणे टपाल हशिल पडेल. परंतु एकदम १० प्रती घेणारांस त्यांचे टपाल हशिल पडणार नाही. पैसा पाठविणे तो वर लिहिलेल्या मुदतीत सत्यप्रकाश छापखान्याच्या मालकाकडे उमरावती येथे, अगर वऱ्हाडसमाचाराचे मालकाकडे आकोला येथे, अगर मूर्तिजापुरास खुद आम्हाकडे रोख, रुपये दर किंवा रुपयास अर्धे आणाप्रमाणे वर्तावल्यासुद्धां टिकिटा पाठवाव्या. रामचंद्र मोरेश्वर पाटणकर स्कुलमास्तर शाळा मूर्तिजापूर.

नोटिस—अप्याजी उमाची पांडे कसेबे डोंगगाव तालुके मेहेकर यास खाली सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत

येते की, तुम्ही आपली घोडी आम्हास स्नेहाच्या रीतीने लागेल तितक्या दिवसासाठीं वापरण्यास बिनभाड्याने दिली नंतर तुम्ही पंधरा दिवसांच्या मुदतीने २८ रुपये नेले. पैकीं (२५ रु० एकवेळेभ व तीन रुपये किरकोळ) नेले असे नेमलेल्या मुदतीत दिल्यास घोडी माझी. नाही तर घोडी परत मागणार नाही असे तुम्ही म्हटले यास आज दोन महिने होऊन गेले रुपये परत आले नाहीत. करितां कळवितो की, आपण सदरू रुपये व नोटिशीचा खर्च व दीड महिन्याचे खानावळीचे रुपये १५ हे आठ दिवसांत न द्याल तर घोडीवर तुमचा वारसा बिलकुल चालणार नाही. घोडी चार चवघा देखतां विकून येतील ते रुपये जमा धरून बाकी रुपयाबद्दल रीतीप्रमाणे फिर्दा होऊन खर्चासुद्धां रुपये घेण्यांत येतील कळवें. तारीख ९ माहे जानेवारी सन १८६९ इसवी.

(सही) धोंडो बापुजी मिसाळ माजी डोंगगावकर हेडमास्तर.

नोटिस—तुकमराम चुनीलाल मारवाडी साहु वस्ती तालुका मलकापूर जि-

ल्हा बुलढाणा याशी सुरज मरद धर्मचंद औरत राहणारी वस्ती मलकापूर जिल्हा मजकूर हल्ली वस्ती सेगाव तालुके बाळापूर जिल्हा अकोला नोटिस देते ऐसाजे माझा कोठा म्हणजे लादणी तुम्हापशी १२५ रुपये अगाऊ घेऊन दोन वर्षे भाड्याने ठेविली पुढे रिकामी करून देऊन म्हणून करार झाला त्या प्रमाणे रिकामी केली नाही त्याउपर पुन्हा दोन वर्षे होत आली त्याचे भाड्याबद्दल रु० १२५ देऊ दिलाऊ करिता परंतु देत नाही व लादणीही रिकामी करित नाही दोन वर्षे पुन्हा ठेवण्याचे कारण हेंच की पूर्वी मजकडून मागे कोर्टांत दावा होऊन तुजला समस्त झाले त्यावरून पंच मार्फत निकाल होऊन माझा फिर्दाचा खर्च तुजपासून देवविला व पुढे दोन वर्षे राहु द्यावे म्हणून करार झाला दोन वर्षेही होऊन गेलीं सब व तुजला नोटिशीने कळविते की दोन वर्षांचे भाड्याबद्दल रु० १२५ हे नोटिस तुजला पावल्यापासून आठ दिवसांचे आंत तिलोचंद साहू याचे दुकार्नी जमेस करून पावती घेणे व लादणी रिकामी करून देणे जर करणार नाही तर नोटिस पावल्याचे तारखेपासून दरमहा १० रु. प्रमाणे भाडे द्यावे लागेल व मजला या नोटिशीचा खर्च विनाकारण झाला हा तुजला द्यावा लागेल हें खूप समजावे तारी० १२ माहे जानेवारी सन १८६२ इ.

(सही) सुरज मरद धर्मचंद निशाणी हातची बांगडी.

महमदी शास्त्र.

जाहिरात. देण्यांत येते की महमदी शास्त्राचे मूळ ग्रंथावरून आम्ही नवीन पुस्तक मराठी भाषेत तयार केलें आहे याचा उपयोग न्यायाधिसास व विशेषे करून वकील लोकांस व तत्संबंधी परीक्षा देणारे उमेदवार लोकांस चांगला होईल. या बुकाची किंमत १०८ ठेविली आहे व शिवाय टपालखर्च २२ आणि असे रोख अग्र वर्तावल्यासुद्धां टिकिटा अहमदनगर एथे न्यायसिंधु छापखान्यांत पाठविल्या अस्तां विलंब न करितां लागलीच बुके री वाना केली जातील बुके मागविणाराने आपले नांव व पत्ता स्पष्ट लिहून कळवावा.

(सही) रामचंद्र मोरेश्वर गुप्ते, व योगीराज व्यंकाजी रिसवुड.

वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्र घेणे बंद करून ज्या लोकांनी साजबदलची या वि वि ल ल ल ल की येणे असलेली पाठविली नाह्या कळवें की, दरमहा दररुपयास आणा प्रमाणे व्याज द्यावेला ता० १० माहे आक्टोबर सन १८६०. वऱ्हाडसमाचाराचे मालक.

वर्गणीदारांस विनंती.

गेल्या वर्षाचे आक्टोबर महिन्यांत आम्ही आकोल्यास वऱ्हाडसमाचार पत्र सुरू केलें. त्यास वर्ष होऊन गेलें तर आगाऊ वसूल न दिलेल्या आमच्या प्रिय वर्गणीदारांनी आपला वसूल या महिन्यांत सत्वर पाठवून आम्हांस मदत करावी. उशीर लावून त्यायोगे वारंवार पत्रे लिहविण्याची तसदी त्यांनी आम्हांस देऊ नये व आपणास घेऊ नये, याकरितां नम्रतेने आमची त्यांस ही विनंती आहे. व हिला मान्य करणारांचे आम्ही उपकार मानूं. खंडेराव बाळाजी फडके आवाजी खंडेराव वकील

आक्ट.

सन १८६८चा ९वा

पेशे व धंदे यांवरील कराविषयी

किंमत चार आणे.

नादारी प्रकरणी नियम.

हें पुस्तक आमचे छापखान्यांत नुकतेच छापून तयार झाले आहे. वऱ्हाडांतील न्यायाच्या कोर्टांत हे नियम चालतात. किंमत ०६ सहा आणि व डाक हाशिल एक आणा पडेल. व. स. म्यानेजर

TO OUR SUBSCRIBERS.

We beg to remind our subscribers that their Subscriptions, for the present year, should be remitted as early as possible, otherwise, we would, however reluctantly, be under the necessity of ceasing to transmit the paper to their addresses. We believe that this reminder will not fail to arouse the sympathies of our Constituents in the country and bring about speedy remittances from defaulting subscribers.

Proprietors of Berar Samachar

किंमतीचे ठराव. रु. आ.
वर्षाची अगाऊ देणारास... .. ६ ०
साल अखेर ७ ०
सहा महिन्याची अगाऊ ३ ८
सहामाही अखेर ४ ०
फुटकळ एक अंकास ० ६५
या शहरा बाहेरिल लोकांस वर्षाचे ९२ आठवड्यांबद्दल टपाल खर्च अगाऊ पडेल तो ३ रु. ४ आणि व सालअखेर ३ रु. ८ आणि.

आगाऊ पैसा देण्याची मुदत पत्र घेण्याचे सुरू तारखेपासून २ महिने पर्यंत समजावी. व जुने वर्गणीदारांसही त्यांचा मागील हिशेब सरून नवे साल चालू होईल तेथून २ महिन्यांची मुदत समजावी.

नोटिसा वगैरे छापण्याचे दर.

१० ओळी पर्यंत... .. १ रुपया
१० ओळींवर प्रत्येक ओळीस ०१०६ एकच मजकूर वारंवार छापणे झाल्यास दर ओळीस एक आप्याप्रमाणे किंमत पडेल.

हें पत्र अकोला येथे वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत मालकाकरितां छापून प्र० केलें

आ

जी

१८६०

जुने गवरनर जनरल सर जान लारेन्स.

आमच्या वाचकांस ठाऊक झालेच आहे की लार्ड मेयो या नांवाचे आपल्या हिंदुस्थानास नवीन गवरनर जनरल झाले आहेत. व १२ वे तारखेस यांनी कलकत्त्यास जाऊन आपले कामाची शपथ घेतली. त्यांच्या पूर्वीचे गवरनर जनरल सर जान लारेन्स हे होते. यांची गवरनर जनरल च्या कारकीर्दीची पांच वर्षे पूर्वी झाली. आतां हे विलायतेस जात आहेत. व हिंदुस्थानांत पुन्हां परत येण्याचा यांचा संभव नाही याजकरितां यांचे थोडक्यांत चरित्र कथन करण्याविषयी आम्ही आपले वाचकांची रजा घेतों.

सर जान लारेन्स हे हिंदुस्थानांतिल सिविल सनदी नोकर असतां गवरनर जनरल झाले. ही यांची योग्यता अद्वितीय आहे. यांस नेमण्याच्यापूर्वी विलायत सरकारचा ठराव होता की गवरनर सारख्या मोठ्या हुद्याच्या जागा सनदी नोकरांस देऊ नयेत व विलायतेतील बडे लोकांस द्याव्या. पण यास अपवाद येऊन यांच्या सारखे पूर्ण माहितगार व हुशार गृहस्थांस तशा जागा दिल्यास अधिक उपयोग आहे असे ठरून यांची नेमणूक झाली. व पुढे आतां आणखी ठराव झाला की या जागा बडे लोकांसच दिल्या पाहिजेत. म्हणून यांची मुदत भरून जागा रिक्ामी झाली ती पुन्हां विलायतच्या बडे गृहस्थास मिळाली.

सर जान लारेन्स साहेबांस आपल्या हिंदुस्थानांत येऊन ३९ वर्षे झाली. हे इतक्या दिवसांचे यांचे जुनेपण व अनुभव आणि अधिकार पाहून यांच्या हुशारीबद्दल कोणासही नवल वाटल्यावांचून रहाणार नाही. आणि खरोखरी यांची हुशारी तशीच वर्णनीय आहे.

सर जान लारेन्स यांची पूर्वपीठिका अशी आहे की यांचे बंधू सर हेनरी लारेन्स जे लखनौमध्ये सन १८५७ साली पडले ते व हे उभयतां एका लष्करी अमलदाराचे पुत्र होत. यांचा जन्म सन १८१० साली हिंदुस्थानांतच झाला. यांस पूर्वी लहानपणी लंडनदरिच्या शाळेत शिकविले व तेथून कंपनी सरकारची शाळा होली बरी येथे शिकविले. पुढे सन १८२९ साली यांस रायटरची जागा मिळाली. ज्यांस हल्लीं सिविलियन म्हणतात व क्विनेटंड सरव्हंट म्हणतात त्यांस पूर्वी रायटर म्हणावयाची चाल होती. यांचे कारण पूर्वी हिंदुस्थानांत कंपनीचे चाकर राज्यकारभार करीत परंतु विलायतेत हे एक सावकारी खाते आहे. अशाच प्रसिद्धी होती, आतांसारखा राज्याचा याकाळी डौल नव्हता. सबब त्यांस रायटर म्हणजे कारकून म्हणत. पुढे सन १८३१ साली दिल्लीचे कमिशनराचे असिस्टंट यांस नेमिले. पुढे १८३३ साली हे दिल्लीचे माजिस्ट्रेट व कलेक्टर झाले. पुढे पानपत जिल्हाचे कलेक्टर झाले. व १८३६ साली गुडगांव जिल्हाचे जाईंट माजिस्ट्रेट झाले. पुढे इटावा जिल्हात धारेबंदीचे काम यांजकडे होतें. पुढे सन १८४० साली

ही विलायतेस गेले. पुढे सन १८४६ साली बंगाल्यांत यांस जजनाची जागा मिळाली. पुढे सर हेनरी बारडीज त्याकाळी गवरनर जनरल होते. त्यांनी यांस सतलज नदी पलीकडील मुलखाचे बंदोबस्तास नेमिले. पुढे सन १८४८ साली मुलतानास इंग्रजसरकारचा वकील मारला. त्याजवरून शोक सरकारची व इंग्रज सरकारची लढाई झाली. व पुढे मुलतान घेतले. आणि लार्ड गफ साहेबांनी शरसिंग व चतरसिंग यांचा फिरोजपुरचे व गुजराथचे लढाईत मोड केला व पुढे पंजाब लार्ड डालहौसी यांनी खालसा केले तेव्हां लाहुरास सर हेनरी हे रोसिडेण्ट होते. व त्यांचे जोडीस चांगला मनुष्य पाहिजे होता म्हणून तीन कारभारी पंजाबचे बंदोबस्ताकरितां नेमिले यांत जान लारेन्स नेमिले.

पुढे सर हेनरी मरण पावल्यावर सर जान हे चीफ कमिशनर झाले. सन १८५६ साली यांस नाईटची पदवी मिळाली यांनी पंजाबचा बंदोबस्त फार चांगला ठेविला व लोकांस खुश राखिले. पुढे सन १८५७ साली बंड झाले तेव्हां आपासून दिल्ली परत घेतल्याशिवाय ते मोडत नाहीं असे ठरले. तेव्हां दिल्ली घेण्याकरितां पंजाबाहून सामान व शिपाई यांचा पुरवठा यांनीच मोठा केला. यामुळे दिल्ली हस्तगत राजी राखून बंड होऊ दिले नाही. नंतर हे विलायतेस गेले तेव्हां सेक्रेटरी आफ् स्टेट फार इंडिया यांचे कौसलांत यांची नेमणूक झाली. व यांची विशेष योग्यता पाहून राणी सरकाराने यांस प्रतिनिधीचे म्हणजे गवरनर जनरलचे पद दिले.

सन १८६४ च्या जानेवारी महिन्याचे १२ वे तारखेस हे हिंदुस्थानचे गवरनर जनरल झाले. तेव्हां पासून पांच वर्षांत यांच्या कारकीर्दीत ज्या विशेष गोष्टी झाल्या त्यांचे टिपण असे:—

इरिगेशन म्हणजे पाण्यास बंधारे घालून पाटाने पाणी जाईल तितके लांबवर नेणे व त्या पासून बागाईत करणे हे खाते या गवरनर जनरल साहेबांच्या कारकीर्दीत चांगले वाढले. व चौहोंकडे शपाटयाने कामे सुरू झाली आहेत. लश्करी खात्याकडे यांनी चांगले लक्ष दिले. गोऱ्या पलटणी करितां सुमारे सवाकोटि रुपये खर्च करून बराकी बांधविण्याची तजवीज योजिली. विद्याखात्याकडे चांगले लक्ष दिले. तेणेकरून देशभाषेच्या शाळा अधिक झाल्या. देशाची एकंदर विद्या वाढली. विलायतेस शिकावयास जाऊन सिविलसर्विसच्या वगैरे परीक्षा देण्यास लोकांस उत्तेजन यावे म्हणून हिंदुस्थान सरकारचे नांवच्या नऊ स्कालरशिप्स म्हणजे पगारी विद्यार्थ्यांच्या जागा काढल्या. तारायंत्र खात्याचे यांनी दर कामी करून लोकांत यांच्या उपयोगाची वृद्धी केली. टपालखात्याचे दर यांच्या कारकीर्दीत कमी होण्याचा ठराव झाला. मामलेदार व मुनसफ लोकांचे पगार वाढले. मध्य एशियेत रशियन लोकांची वगैरे विशेष गडबड चाललेली असून यांनी तीमध्ये न पडून आमचे देशास तिचा संसर्ग लागू दिला नाही. यांच्या कारकीर्दीत भुतानची व हजारा प्रांतची या दोन लढाया झाल्या. पण त्यांपासून या देशाचे कांहीं वाईट झाले नाही. अब्रितीनिषेकडील लढा

ईत फक्त झाली हीही यांचेच कारकीर्दीतील गोष्ट आहे.

युरोपियन व नेटिव लोकांच्या मिश्र सभांत नेटिव लोकांची जोडे घालून घेऊन नये असा अहम युरोपियनचा अभिप्राय होता व त्या कामी गुरु नरका काटाघाटी ही झाल्या हे त्या लोकांस आ गवरनर जनरल साहेबांनी नेटिव लोकांस असुकर अस ठराव केला की युरोपियन पद्धत घडून नेटिव लोकां कचेरीस घालून त्यां हरकत नाही. ही मोठी गोष्ट आहे.

याप्रमाणे मोठ्यापैकी कामे यांच्या चांगुलपणाचे दिग्दर्शन केले आहे. याच प्रमाणे वाईट, अज्ञान, अंधकार, मजकूर परिणामाच्या गोष्टी यांचे कारकीर्दीत धुं गेल्यास मुख्यत्वे लोकांस चांगले दृष्टीपेक्षा ही गोष्ट पुढे उभी राहते. या कामांत त्यांकडून पूर्ण सज्जती वियर्षी फार हयगय झाली तेणे करून देशाचे भयंकर नुकसान झाले व पुरा लक्ष मनुष्यमाणी अन्न अन्न करून नोवास मुकले. अस्तु. ती गोष्ट काढून आतां उपयोग नाही व विलायत सरकारही अज्ञानांत आमच्या भ्रते दोषी आहे.

हे सर जान लारेन्स साहेब हिंदुस्थानचे व्हाईसरॉय व गवरनर जनरल हिंदुस्थानांतून जाणार म्हणून कलकत्यास कित्येक युरोपियन गृहस्थांनी मोठा मेजवानीचा समारंभ केला. त्यावेळीं प्रह्लादस्थान सर विलियम म्यानस्फी लड साहेब हिंदुस्थानातील पांचांचे कमांडर इनचीफ यांस दिले होते. यांनी या व्हाईसरॉय साहेबांच्या मागील चरित्रांचे सविस्तर कथन केले व यांचा बहुत गौरव केला. व तो सर्व एकणारांस मनापासून आवडला व यांस तेणेकरून जो आनंद झाला तसूचक त्यांनी बहुत वेळ टाल्ल्या पिटल्या. या साहेबांचे तोंडचे शब्द त्यांच्या वियोगसमयी फारच प्रिय म्हणून ते आम्ही आपल्या इंग्लिश वाचकांकरितां आजच्या पत्री लिहिले आहेत. व संपत्तीनुसार त्यांचा तर्जुमाही करूं.

सर जान लारेन्स साहेबांस आम्ही लोकांचा व सखे इच्छितो.

(लिहून पाठविलेला मजकूर)
मराठी भाषेत नवीन पुस्तके आमच्या इंग्रज सरकारच्या उदार आश्रयाच्या योगाने आलीकडे मराठी ग्रंथांची संख्या बरीच वाढली आहे. व वाढतही चालली आहे. त्यांच्या योगाने मराठी भाषा दिवसेंदिवस सुधारत चालली आहे. द्यांत कांहीं संशय नाही. परंतु तेणेकरून लोकांची रुची न विघडो, येवढे मात्र आम्ही इच्छितो. प्रजेने नीतिमान असवें, तिने बोभत्स गाणी गाऊं नये, इत्यादि हेतूने उघडपणे तमाशे करून वाईट लावण्या म्हणण्याचा जो पाठ आजपर्यंत चालत आला होता, तो सरकाराने बंद केला. हे फार चांगले झाले. परंतु तो क्रम गुप्तपणे आणि मोठ्या अदबीने लोकांत वृद्धी पावत आहे, हे पाहून फारच चमत्कार वाटतो. ज्या लावण्यात श्रृंगाररसपर अर्थ असेल त्या गाण्याविषयी सरकारची बंदी आहे. परंतु त्या अर्थाचेच श्लोक, आर्या इत्यादि पदे ग्रंथांतरी प्रतीष्ठत भाषेने लिहिली, तर ते ग्रंथ सर कार छापविते व त्यांस आश्रय देते, द्याचे

मोठे नवल वाटते. त्या लावण्या व हे श्लोकांची तुलना करून दाखवावी असे आमच्या मनांत फार होतें. परंतु त्या लावण्याची भासा आहेत म्हणून आमच्याच्याने येथे लिहिले नाहीत. यामुळे बहुधा सर्व लोकांस या साहित्य आहेत म्हणून त्या येथे लिहिण्यास कारण कमीच घडले तरी चालेल. आतां येथे तसेलें दोन श्लोक मात्र मासक्या करितां देतो. या वरून आमचे म्हणणे खरे किंवा खोटे याविषयी आमच्या वाचकांची खात्री होईल.

श्लोक
केशवासुनि तोय विंदु गळती,
काफलांच परी ॥ जे उतुंग कुच
रुपांतर असे, अलिखे जीवरी ॥
अर्गो जोपरि दाटला बहुतसा, रोमां
च पञ्चानने ॥ देई तीवरी एकवार
गजला. आलिखन प्रीतिने ॥ १ ॥
मालतोमाधक

श्लोक
म्हावाली सटकी कचा करुगुगे, जो
वाळनाप बरी ॥ ब्रह्मा टोंचिती आं
पुनी कुच भरी, जे श्याळ कुंभापरी ॥
मानकी परियण

साकी
बंदर बारिक, असे उरावर कुच ही
लकुचाकार ॥ मनाबली
अशी उदाहरणे अनेक सांगितली, परंतु
शा कार्यां सरकारच्या कार्यास फाय आहे
ता सयजत नाही. श्रृंगार पर जोणी
स्यांत गाणे जर अप्रसस्त आहे तर ती
पुस्तकांत लिहून प्रसिद्धपणे लोकांत देणे,
हैी योडेते चमत्कारिक दिसते. श्रृंगार
रसाची हची सामान्यते सर्व जनांसच फार
आहे. आणि तिचे पोषण करण्याविषय
यां तिचे निल यत्न चालतात. तेव्हा अ
शा संदेश जा शिष गोष्टी याचा बंदोबस्त व्हाव
याचा नाही, हे आम्हीही समजतो. परंतु स
रकारच्या कामांत असा विसंगतपणा आम
च्या लोकांस पडला म्हणून तो येथे लिहि
ला आहे.

पुढे इलाख्यातील कित्येक साहेब लोकांचे अनुक्रमेण वाढले. त्यांची याद. तिसरे प्रतीतून दुसरे प्रतीत गेले.

एल आर अशबनर, सी एच क्यामर न, जे ई आलिफंट, जे एफ आर्मस्ट्रांग, दि आनरबल एम जे एम शा स्टिवर्ट, डब्ल्यु डायली, व आर एफ म्याकटियर. ता रीख ९ फेब्रु १८६८ पासून.

चौथे प्रतीतून तिसरीत.
एफ डी मेलविल, डब्ल्यु एम सालमन, ई एच पॉर्सेल, ए एल स्पेन्स, ए आर मॅकडानलड, डब्ल्यु एच प्रॉपर्ट. जे जी मूर, जे बी पील, डब्ल्यु रामसे, डब्ल्यु जी पेंडर, आर वेस्ट, एच ई जेकंब, सी एम हाग, डब्ल्यु आर प्राट, टी एम मासन, जे एच प्रांट, ए ए सी जर्वाइस, डब्ल्यु एच न्यूनहाम, आर बी बार्थिंगटन, आणि जे बी रिची. तारीख २२ फेब्रुवारी सन १८६८ इ०

पाचवे प्रतीतून चवथीत.
डब्ल्यु वेडरबर्न, सी बी एरन, जी ए मॅकफर्सन, जे किंग, आणि ई एच लिटल. ता० १० आक्टोबर १८६८

सहावे प्रतीतून पाचवे प्रतीत.

सर्वेद्र नाथ तागोर, ए लायन, जे जा-
र्डिन, सी जी बऱ्यायवेट, जे नर्जेट, इ का-
डेक्स, एम बी बेकर, जी एफ एम ग्रांट,
आणि जी आमस्ट. ता० १२आक० १८६८

GOVERNOR GENERAL'S SPEECH.

SIR John Lawrence that illustrious personage, who acted as Governor General for a period of five years and whose name is immortalized on the pages of Indian history, left India on the 20th of this month to our great sorrow; and we with great pleasure record in our column the parting pathetic speech which he delivered at a farewell dinner on the 11th Instant.

SIR WILLIAM MANSFIELD AND GENTLEMEN,—I thank you much for the signal honour which you have conferred on me this day. I can assure you that I feel it most deeply. It is now nearly thirty-nine years since I first arrived in India as a young civilian; and now I am about to leave it, having attained to the highest honour which can fall to the lot of a subject, in being the Viceroy of Her Majesty the Gracious Queen of England in this land. (Hear, hear.) For years I have laboured unceasingly at my duty. My youth, my manhood, my riper years have been passed in the service of the State. During the last twenty-three years more particularly, I have filled some of the most difficult and, therefore, some of the most honourable posts in the administration and government of this country. (Applause.) In the early days of my service in India, I lived much among the people with whom my lot was cast. I won their confidence, and obtained their good will. I learnt to understand their character, and succeeded in gaining an influence over their minds. During the terrible crisis of 1857, I profited by these advantages, and was able to decide promptly as to the best course to pursue, as one difficulty followed another. (Hear, hear.) I was fortunate enough to find the chiefs and people of a great and warlike province willingly rally round me and trust to my guidance. They did right loyal service. I shall always feel a deep and grateful interest in their welfare. I owe much to them. Indeed, I owe everything to them, and to my brethren of the different services in India. But why should I confine my acknowledgments in any way? To what class indeed am I not indebted? I owe much to all my countrymen in India. (Loud applause.) And now I stand here this day having, by God's help, surmounted the difficulties, and the accidents, incidental to a long and varied career in a foreign land. About to lay down with satisfaction and thankfulness the great office of Viceroy of India, I leave it with confidence to impartial contemporaries, and to posterity, to decide how the authority which has been entrusted to me has been exercised. (Tremendous applause.) I do not shrink from such an examination. But whatever may be the general opinion of my conduct, whatever may be my future fate, I shall always look back with gratitude and affection to many of those with whom I have been connected, to some of whom I have been greatly indebted for their able counsel, and their interested assistance and support. And now I avail myself

of this opportunity to entreat my countrymen in India of all classes to do their utmost in cultivating friendly and cordial relations with the people among whom they dwell. The latter will well repay our sympathy and good will. Without the aid of the people, we could never have weathered the storm of 1857. (Applause.) How ever great, however heroic the exertions of our countrymen in these evil days, they were overmatched in the struggle; and never could have maintained themselves against the overwhelming odds to which they were opposed, had they not been zealously aided by the efforts of loyal natives. It is no exaggeration to say that thousands of native soldiers fought and suffered for us in those terrible times. From the Punjab alone I estimate that from first to last, and fewer than eighty thousand native soldiers were engaged on our side during the mutiny. In the siege and storm of Delhi, in particular, it is difficult to say how great was the benefit we derived from such services. And though at first sight, and in quite times, the advantages of a conciliatory and kindly bearing towards the natives of this country may not be so apparent as in times of danger, they are relatively just as important, for no business, whether of a private or public character, can thoroughly prosper unless the natives of the country are largely employed in it. (Loud applause.)

And now I will say a few words regarding some of the most important matters connected with the administration, since I became Governor-General of India. I have been taunted with maintaining a policy of inaction and sapinness, and with indifference to the progress of events in Central Asia. I emphatically deny the allegation. (Applause.) I have very carefully watched all that has gone on in these distant countries. It is true that I have resolutely set my face against any proposal which, in my judgment, appeared to have a tendency to draw the Government of India into active interference in the affairs of Central Asia. I feel sure that it will prove, unless circumstances change entirely, a cardinal error, if we take such step. Such interference must sooner or later involve us in hostilities there, either with the people, or with their enemies, probably with both. Our true policy is to avoid such complications; to consolidate our power in India; to give to its people the best government we can; to organize our administration in every department on a system which will combine economy with efficiency; and so to make our Government strong and respected in our own vast territories. (Hear, hear, and loud applause.) On the western frontier we should be specially strong and ready; but without interfering in the internal concerns of the adjacent hill tribes, except when it becomes necessary to do so, in order to maintain peace and security. Active interference in the complications of Central Asia would almost certainly lead to war, the end of which no one could foresee and which would involve India in heavy debt or necessitate the imposition of additional taxation to the impoverishment of the country, and to the unpopularity, of our rule. On the other hand by standing fast, as long as may be possible on our own border, we

can be ready to meet invaders with advantage. Invasion may never come, but if it do come, it should find us well prepared to repel it. If we sent agents into remote countries where the government is rude, and the people bigoted and lawless, we subject them to ill-treatment and insult, which we must be prepared to punish by force of arms. I know how strong and how admirable is the spirit of enterprise and devotion which would prompt hundreds of my countrymen cheerful to incur such risks; but we must look to the national consequences that my result; and I for one cannot say that they justify sanction to such undertakings. (Loud applause.)

It has been my earnest desire to maintain peace in India, and I am happy to think that peace has generally reigned during my administration. But I have not hesitated to engage in war when the honour of the State, or the security of the country, clearly demanded such a course. (Applause.) We have had two petty wars of this character. In the Bhootan campaign the enemy was contemptible, but the climate of the low grounds adjacent to the hills was deadly. The mountains covered with forest and dense underwood, were most difficult of access to our troops acting in sufficient numbers. The object aimed at was to punish the enemy, and not to make a conquest of Bhootan. That could have been done it is true, but it would have involved the construction of roads, and a large expenditure of blood and treasure. Under such circumstances, would it not have been worse than folly to have continued the war, when the enemy had been punished, and was desirous of peace? (Applause.) The second affair was the late expedition beyond the Huzara Frontier with the result of which certain critics profess to be dissatisfied, because in their opinion the enemy was not adequately punished; and because the expedition was organized on a somewhat large scale. The force employed was what was asked for by the General Officer appointed to the command—an officer of ability, and large experience in hill warfare; and his recommendations were supported by His Excellency the Commander-in-Chief. This expedition was brought to a rapid and successful conclusion—and it is generally predicted by those who best know the circumstances of the Frontier, soldiers and civilians, that it will have a lasting good effect on the offending tribes. (Hear, hear, and applause.)

Our relations with the Princes and Chiefs of India, as well as of those beyond the Frontier, with whom the British Government have treaties, have been throughout, and now continue, on a very satisfactory footing. Great care is taken in respect to those Chiefs who are politically dependent to stimulate them, where it may be found necessary, to a wise administration of their territories, and a considerable improvement for the most part is apparent among them.

In respect to many Chiefs, the Government have only had to express satisfaction and approbation. The states of Chiefs who are minors are carefully managed by our own officers, until these young princes shall arrive at years of discretion; and every effort is made when practicable, to give them an education such as will fit them for

the duties they owe to their subject.

It is a source of much satisfaction to me to feel that the important questions, connected with the tenures of land in Oude and the Punjab, have been brought to a settlement. I rejoice, too, that the Government have at length succeeded in obtaining a recognition of the vital importance of an extended system of irrigation for India. I have myself for long been of opinion that no public works could be of so great importance to the country. I will not here dwell on other matters of detail, such as the improvement of the administration of civil and criminal justice, the education of the people, the increased efficiency of telegraphic and postal arrangements—all conducing to the good government of the country. I hope I may say with truth that there is no department of the State in which some progress has not been made. (Applause.) The finances have been maintained on a sound and satisfactory basis, without any considerable additional taxation. Indeed, but for the excessive rise of prices throughout India, no increase of taxation would have been required.

I think that I may fairly say that I shall have the good fortune to make over the Government of India to my successor in a prosperous and satisfactory condition. But for the sad prospect caused by the drought in Upper and Central India, that condition would be quite satisfactory. The great want now felt is the scarcity of forage for cattle, inducing enormous mortality. There is still, however, it is believed, food for man, and in British territory we have full two millions of acres of land irrigated from canals, besides a good breadth of cultivation dependent on the banks of rivers. For the most part the province of Oude has escaped the drought. Some rain also has lately fallen in Northern India, and there is still time for more to fall, so as to benefit the spring crops. May God in His mercy send us timely showers! In the meantime the Government of India has done all which prudence and foresight can suggest to meet the impending evil. Instructions of the most liberal character have been issued as you are aware; and the local authorities have shown that they are fully alive to the emergency. And now I wish you all hearty farewell. I pray that God may bless and prosper this land; that all my English friends may live to see their native land in health and comfort. To many friends among the Chiefs and people of India, I would express my thanks and good wishes, and I would say to them,—“Continue to be true and faithful subjects to Her Majesty, and in the day of trial, if that day should again come, stand by your rulers as you have stood by me. Believe me that you will ever find the British Government your truest friend.” To my successor I wish every good. I trust that his Government may be prosperous and successful, and that when he retires from office, he may have as good cause to thank his friends as I have this day to thank mine. (Loud applause.)

Sir John Lawrence sat down amid loud cheers, and the assembly then broke up.

Local.

वऱ्हाड.

कागदाचे नाणे.

अकोल्यास पेपर करंतीचे म्हणजे रुपयांच्या ऐवजी कागदाच्या नोटी देण्या घेण्याचे कित्येक महिन्यांपासून नवे आकिस झाले आहे. आम्ही त्यासंबंधी व्यवहार पाहता व प्रतिदिवशी नोटीचा उपयोग करितो त्यावरून वऱ्हाडास ही जी नवीन सोय झाली आहे ती पसंत आहे असे आम्हांस वाटते. व अकोल्याबाहेर राहणारे लोक अजून या उपयोगी व बिनअडचणीच्या चिन्ना आपणाकडे बाळगू लागले नाहीत असे ऐकून आम्हांस फार आश्चर्य वाटते.

शेतकरी लोकांस जमिनीचे साऱ्याबद्दल हजारों रुपये सरकारी खजिन्यांत भरण्याचा हल्ली हंगाम आहे. व या समयास त्यांच्या जवळ नोटी असतील तर रुपयांची ओशी तहशिलदारकडे नेण्याची जिकीर, त्यासंबंधी खर्च, व त्याकरिता होणारा उशीर हे सर्व वाचणार आहे. अशी मोठी उपयोगी व सोयस्कर वस्तु नोटी असता बाजारांत कुणबी लोक आपला कापूस विकितात त्याबद्दल यांस व्यापाऱ्यांनी रुपयांऐवजी नोटी दिल्या तर ते घेत नाहीत व तो पैसा नव्हे आणि आपण ते कागद घेतल्याने आपली फसणूक व बूड होईल असे त्यांस वाटते अशी उदाहरणे ऐकण्यांत आली आहेत.

खरोखर पाहिले असता तहशिली कचेरीत रुपये घेऊन जाताना वर्षास या विसर भोळ्या कुणबी लोकांस जी दगदग पडत असते व जो दिरिंग लागत असतो त्याबद्दल त्यांचे लक्षांत काहींच वागत नाही असे दिसते. बेपर्वा असणारे तहशिलदार व त्यांचे कृपापात्र सदा संशयी पोतदार रुपये मोजून घेताना कित्तीजिकीर करितात? हा रुपया जुना आहे, दुसरा बोद वाजतो, तिसऱ्यास भेग गेली आहे, चवथा दिसण्यांत आंगळ आहे, अशा अशा चिकित्सा काढून ते छळित असतात. बरे याप्रमाणे एकदाची पारख झाली म्हणजे संपले असे नाही. पुढे मोजण्यास उशीर लावण्याचा त्रास आहेच. खेडेगांवी पट्टी वसुल करण्याचे काम चालत असते तेव्हां ते येथे उभे राहून पाहण्याची काहीं मौज आहे काय? किंवा उशीर न लागता आपले रुपये लवकर मोजले जावे म्हणून गैर चालीचे जवान लोकांचे आर्जव करून यांस त्यांनी आपलेसे करून घ्यावे काय? आणखी शेवटची अडचण अशी पहाकी केवढाली जड जड ओशी यांस बरोबर घेऊन जावी लागतात त्या ऐवजी थोड्या नोटी खिशांतून घेऊन जाऊन ती सर्व जिकिर वाचविणे अधिक सोईचे नाही काय?

विचार करून पाहिले असता या सर्व अडचणी काढून टाकण्याचा उपाय कुणबी लोकांचे अगदी हातांत आहे. म्हणजे सदेरी सांगितलेल्या सर्व गैरसोई व दुःखे टाळण्याकरिता यांनी रुपयांच्या ठिकाणी नोटीचा उपयोग करावा म्हणजे झाले. सर्व तहशिलदार लोकांस सरकारांतून हुकूम झाले आहेत की वसुलाचे भरण्यांत यांनी बिनहरकत नोटी घेतजाव्या व कुणबी लोकांसही या गोष्टीची चांगली माहिती होण्याजोगी गावोगाव समजून देत जावी. तर याबाबदांत तहशिलदार लोक आता आपले कर्तव्य कर्मास जागतील असा आम्हांस भरवसा आहे. त्याचप्रमाणे कुणबी लोकांस त्यांचे सुखास आवश्यक अशी नवीन निघालेली

नोटीची सोय हिची ते खरी योग्यता व किंमत जाणतील असा भरवसा आहे. आतां आम्हांस एवढेच सांगायचे राहिले आहे की नोटी फाटली म्हणजे नासून जाते असे कोणी भय बाळगू नये. तिचे दोनतीन तुकडे झाले असले तरी ते सर्व हजर करावे म्हणजे संबंध नवी नोटी हजर केल्याप्रमाणे होत. तशीच कोणाची नोटी हरवली तरीही तिजवरील नंबर नोटी आफिसाचे असिस्टंट कमिशनर यांस कळविला असता तिचा ते पैसा देतील. याप्रमाणे नोटीपासून बहुत फायदे आहेत.

येथील पेटेंत मि० जोरावरलां म्हणून एक गृहस्थ आहेत. ते कित्येक लोकांपासून कामास बरीच मदत करितात. मागे मुलींच्या शाळेच्या कामी त्यांनी श्रम घेतले म्हणून प्रदर्शनाचे समारंभांत यांस एक शालजोडी बक्षिस मिळाली होती. हल्ली त्यांनी पेटेंतील हिंदुस्थानी शाळेच्या इमारतीची दागदुजी करण्यासाठी ५०० रुपये खर्चिले म्हणून हैदराबादेहून रोसिडेंट साहेबांकडून यांस त्यांचे आभार मानिल्याबद्दल पार्शियन भाषेत पत्र आले आहे.

आम्हांस लिहण्यास संतोष वाटतो की अकोलेचे स्कूलमास्तर रा० रा० बाळाजी नरसिंह यांस डायरेक्टर साहेबांनी इलिचपुरचे १५० रुपयांचे जागेवर स्कूलमास्तर नेमिले. ही निवडणूक उत्तम झाली. क्वा० हडलस्टन साहेब डिप्युटिकमिशनर यांची स्वारी बाराशीटाकळीकडे आहे. पातुर नानासाहेबांचे, येथे वार्षिक जत्रा सुरू झाली आहे.

अबकारी मत्त्याचे अकोला जिल्ह्याचे हरास झाले तेः—

सालगुदस्त.	सालमजकूर.
इंग्रेजीदारू ६७९०	४२९०
देशीदारू १७१८०२	२९०६३८
अफगांजा २७४७१	४४९६९९
विषयुकपदार्थ ३२८६	९३०९
२०९३४९	३०४७९९

मे० लायल साहेब, व डा० सिंहेर साहेब काहीं कामाकरिता हैदराबादेस जाणार आहेत असे ऐकतां. क्वा० हडलस्टन साहेब पुढील महिन्यांच्या दुसऱ्या आग बोटीवरून विलायतेस जातील.

जमिनीचे पोट भागीदारांची निवड करण्याकरिता या जिल्ह्यांत तहशिलदारांचे हाताखाली एक ४० रुपयांचा व एक २० रुपयांचा असे दोन दोन कारकून नवीन नेमून दिले.

अकोला.	पगार
जयकृष्ण केशव देशपांडे.	४०
नारायण गणेश केळकर	२०
बाळापूर	
नारायण कृष्ण देशपांडे	४०
गंगाराम विश्वासराव	२०
जळगांव	
अच्युतराव पुरुषोत्तम देशपांडे	४०
गोविंद गोपाळ नकलनवीस	२०

अकोटची निवड, पैमाषीचे वेळी झाली आहे म्हणून त्या तालुक्यास ही नेमणूक झाली नाही.

रा. रा. गोविंदराज अय्या जळगावचे तहशिलदार यांनी एक महिन्याची हक्काची रजा मागितली आहे.

मि० क्रिश्चन साहेब पोलिस सुपरइंटेंडेंट यांची मद्रास इलाख्यांत बंगलुरास बदली झाली. व मि० गिवसन साहेब हे त्यांचे काम एथे पाहत आहेत. "स्वारीतील एक फिरस्ता" अशा सहाचे पत्र आले आहे की दाम्ण गावाचे मुक्कामास कोणी युरोपियन अधिकाऱ्याने ह

रणाची शिकार केली. ते मारलेले हरण ति कडून सरकारचा हलकासा टपाल घेऊन जात होता यास बोलाऊन बळेच त्याचे डोकीवर देऊन आपले बंगल्यावर नेविले व तितका वेळ त्याचे टपालाचे तोसदान आपले घोडेवाण्याजवळ दिले होते. पत्र पाठविणाराने त्या साहेबांचे नांव, हुदा वगैरे कळविले आहे. परंतु आपले नांव वगैरे कळविले नाही सबब बिनसहीच्या पत्रावर इतवार ठेऊन आम्हांस अधिक लिहितां येत नाही. पण अधिकाऱ्यांनी या गोष्टीचा बारीक तपास करावा अशी आम्ही आज्ञा देऊ न्हा आहे.

उमरवती-रा. रा. बळवंतराव राम. कृष्ण पाटील यांचे असिस्टंट मास्तर डी. य. स्कूल यांची सवेत वऱ्हाड साफ व मास्तरां मुळे आणखी यांस दोन महिन्यांचे रजा दिली आहे.

Symptoms of Cholera.

पुण्याचे पेटिभ सुपरइंटेंडेंट वॅग्नर जे ए हेडरसन यांस ह्या वर्षाची विलायतेस जाण्याची रजा मिळाली. क्वा० ए. एम. एच. एच. अहमदनगरचे एक सिव्हीटिड इंजिनियर यांस विलायतेस जाण्याकरिता एक वर्षाची रजा मिळाली. क्वा. एफ. पी. अर्थलेम्य कलादनीचे पोलिस सुपरइंटेंडेंट यांस विलायतेस जाण्याकरिता दोनवर्षांची रजा मिळाली. १८६९ साली अमेरिकन सरकारास ज एच ६८२००००००० ५० आणि खर्च ६७२००००००० ५० होईल.

प्रेमनंद रायचंद यांचे तौर्यरूपावर सुमारे अडीचलक्ष रुपयांची एशियाटिक ब्यांकेची सिध्द झाली होती. तीत नादारी घेऊन ते मोकळे झाले.

ईस्ट इंडिया रेलवे कंपनीचे मालाची कोठी कलकत्त्यास होती तिला आग लागून सुमारे आठ लाख रुपयांचे नुकसान झाले.

सर्वरिग म्हणून सोऱ्याचे नाणे विलायतेस आहे ते सबादहा रुपयांच्या बोलास इकडे सरकारी खजिन्यांतून देत घेत जावे असा ठराव झाला. आणि पांच रुपयांची सोऱ्याची नवी नाणी इकडे पाडण्याकरिता विलायतेस अधिक वगैरे मागविले आहेत.

मुंबईचे कर्मांडर इनचीफ लार्ड नेपियर साहेब सोऱ्याचे तपासणीकरिता १८ वे तारखेस मुंबईहून जळगावने चालत झाले. वेंगुल्यास जाऊन वेळगाव धारवाडाकडून कोलापुरास जाऊन सातार मार्गे महिना अखेरीस परत येणार.

मि ई. डब्ल्यू. रावनस्क्राफ्ट मुंबईचे कलेक्टर विलायतेस गेले आहेत ते पुढील महिन्यांत परत येतील.

सुरतेस स्मालकाज कोर्ट होणार आहे. आनारबल मि० जस्टिस न्युटन साहेब यांनी दोन महिन्यांची रजा घेतली आहे ती संपताच ते चाकरीचा राजिनामा देणार आहेत.

नोटिस.

बुऱ्हाणे जिल्ह्यातील अपकारी मत्त्याचा लिलाव सन १२७९ म्हणजे सन १८६९ | ७० सालांबद्दल बुलटाणे येथे डिप्युटि कमिशनर साहेब वहादूर यांचे कचेरीत तारखे ८ माहे फेब्रुवारी सन १८६९ इसवी रोजी सोमवारी १० वाजतां पुकारला जाईल.

लिलावाच्या शर्ती वगैरे समस्त कळविल्या जातील. लिलावांत जो जास्त बोलिल्याचे नांव पट्टा दिला जाईल. कळावे तारीख १८ माहे जानेवारी सन १८६९ इ. दस्तुर माधवराव बळवंत कारकून घोर चिरागुदीन शिरस्तेदार C. HORDERN. Officiating Deputy Commissioner. Buldhana District.

नोटिसीतील चुकीची दुरस्ती. १६ वे तारखेचे पत्रांत तिसरे पृष्ठाचे तिसरे आख्यान लखीराव परदेशी मदकर यांचे नोटिस दिली आहे तिचे ११ वे अंकीत २७-२९ पडले आहेत तेथे १७-२३ असवे. व २० वे अंकीत ११ पडले आहे तेथे मार्गशीर्ष शुद्ध १६ असे मराठी. (एरी) नरुभाई वलद अ एभाई गोयीन.

GREAT INDIAN PENINSULA RAILWAY.
The public are informed that Mr George Pinner has been appointed Carting agent between the Railway Stations of Nondora (Neemgaur), Budnaira, and Nagpur, and the Towns of Khamgaum, Otaerawutte, and Kamptee. The Company are prepared to accept Cotton, Seed, Grain, Salt and other Merchandize at their agent's offices as above, and to book the same to Stations on the Great Indian Peninsula Railway at through rates.

COTTON RATES.

From.	To.	per mand.	Cotton.	Full pressed
Khamgaum	Do.	1. 5. 4	per mand.	Cotton.
Do.	Do.	1. 11. 8	per mand.	Cotton.
Do.	Do.	2. 3. 7	per mand.	Doetra.

Mr. Lucmidass Callianjee's connection with the Company as Carting Agent has ceased. W. KNOX. General Traffic Manager. Bombay 18th January 1869.

Correspondence.

पत्रव्यवहार.
रा० रा० वऱ्हाडसमाचारकर्ते यांस— वि० वि० महाराज खाली लिहिलेल्या आनंदाच्या चार ओळींस आपले मौल्यवान पत्रांत जागा द्याल अशी आशा बाळगून आपणाकडे त्या सादर केल्या आहेत. महाराज जशा मनुष्यास त्याच्या आयुष्य क्रमणामध्ये उत्कर्ष व अपकर्ष या अवस्था प्राप्त होतात. तशा कधी कधी कित्येक जाग्यांसही होतात यांत संशय नाही. पहा की, मेहेरबा न बुलक साहेब कामिशनर असत

बुलढाणा हे सर्व वऱ्हाडचे सदरस्टेशन अ सल्यामुळे ते तेवेळीं फारच उत्कृष्ट स्थित होते. पुढे तेथील सदरस्टेशन मोडून गेल्या कारणाने त्याच जागेस दुर्दशा प्राप्त झाली. व त्या स्थितीत ते किंमक वऱ्हे राहिले. नंतर गतवर्षी या प्रांतांत काहीं नवीन जिल्हे करण्याचा विचार ठरून बुलढाणा पुनरापि एके जिल्ह्याची जागा झाली. तेव्हां त्याकडे तर काय परंतु मलकापूर व नांदुरे येथून त्याठिकाणी जाण्यास जे मार्ग आहेत त्यांवरील असण्याच्या गांवांकडेही सु दैवाने आपली दृष्टी फिरविली असे म्हणण्या स चिंता नाही. कारण आतां हरहमेष यु रोपियन व नेटिव अधिकारी सदरहू मार्गां- ने जात येत असतात. त्यांचे लक्ष्य गांव सुधारणा, विद्यावृद्धी, वगैरेकडे चांगले अ- सल्यामुळे लोकांस उत्तेजन मिळून ते आपआपली कामे शटून वेळचेवेळीं करि- तात. तेणेकरून जाग्याची अवस्था सहज पालटते. पत्रकर्ते महाराज हे माझे बंदणे पुढील मजकुरावरून आपले व इतर वाच- कांचे लक्ष्यांत येईल.

मी स्वतः व्यापारी आहे, व पुणे मुंबईसार ख्या शहरांत पुष्कळ काळ घालविला आहे याजकारितां देशपर्यटण करण्याचे मजलां नेहमीं प्रसंग येतात व ज्या ज्या जागीं जातो तेथें विद्वज्जनांशीं पुष्कळ संबंध ठेवितो. म हाराज, मी फिरतां फिरतां पिंपळगांव राजा तालुके मलकापूर येथें तारीख ७ माहे म- जकूर रोजीं आलों; तो तालुके मलकापूर येथील श्रीमंत रा. रा. रामसेवक दिनदयाळ, ए० असिस्टंट कमिशनर, व रा. रा. यशवं त सुभाजी, नायब तहशिलदार यांच्या स्वाग्या येथें आल्या आहेत अशी बातमी लागली. इतक्यांत असें समजलें कीं, मे- हेरेबान हारडन साहेब बुलढाण्याचे डिपुटी कमिशनर हे तारीख २३ माहे डिसेंबर सन १८६८ इसवी रोजीं येथें आले होते. त्यांनीं येथील इंग्लिश मराठी शाळेची प- रीक्षा दुसरेदिवशीं घेतली, व परीक्षा फार चांगली उतरली व शाळेचे हेड मास्तर व असिस्टंट यांनीं चांगली मेहनत घेतली अशा प्रकारचें मत व्हिजिटर बुकांत लिहून ठेविलें आहे. ही आनंदकारक बातमी श्रवण करित आहे, तो याच शाळेची प- रीक्षा घेण्याकरितां सदरहू ए० असिस्टंट कीमशनर व नायब तहशिलदार गांवांतील प्रतिष्ठित ग्रहस्थांसहवर्तमान आले आहेत. असें कळतांच मी मोठया लगबगीनें शाळे त गेलों, आणि पाहिलें तो सर्व शाळा विद्यार्थ्यांनीं व सभ्य ग्रहस्थ मंडळींनीं भर- ली होती. परीक्षा मोठया थाटाने व व्यवस्था शरि चालली होती.

महाराज, एका शितावरून सर्व भाता ची परीक्षा सहज करितां येते. ह्या म्हणीप्र- माणे जेव्हां परीक्षा घेणारांची प्रश्न करण्या ची शैली व विद्यार्थ्यांची उत्तरे देण्याची चलाखी माझे दृष्टीस पडली. तेव्हां परीक्षा घेणारांची विद्वत्ता व उत्तरे देणारांची हुषा री चांगली असावी असे अनुमान मलाच के. वळ नव्हे, तर सभासदांसही करणे भाग पडलें. परीक्षा संपल्यानंतर पंडित राम- सेवक यांनीं सुमारे पावतास भाषण केलें याचा आशय, विद्यार्थ्यांनीं विद्यावृद्धीक- डे चांगले लक्ष्य द्यावे, व गांवांतील सं- भावित ग्रहस्थांनीं इकडे चांगले प्रकारे न जर ठेवून शिष्यांस व शिक्षकांस हरएक प्रकारे मदत करून त्यांस वारंवार उत्तेजन देत असावे, इतका होता. भाषण संप- ल्यानंतर त्यांनीं विद्यार्थ्यांस पांच रुपयां- ची मिठाई वाटून सभा विसर्जन झाली; व त्याच दिवशीं दोनप्रहरीं सर्व शाळेस सु- टी द्यावी असे या शाळेचे हेडमास्तर यांस सांगितलें. त्यांनीं व्हिजिटर बुकांत ज्या

काहीं रिमार्कस् (शेरा) लिहून ठेविल्या आ हेत त्या मंहेरेबान डिपुटी कमिशनर साहे- बांच्या वर प्रदर्शित केलेल्या मताप्र- माणेच असल्यामुळे आपले सहज लक्ष्यांत येतील. सदरहू पंडितांनीं येथील हिंदुस्थानी शाळेचीही परीक्षा घेऊन तेथील विद्या- र्थ्यांस दोन रुपयांची मिठाई वांटली.

महाराज अशा प्रकारचे विद्यावृद्धी कडे मनःपूर्वक लक्ष पुरविणारे नेटिव अधि- कारी फार विरळ असे म्हणण्यास हरकत नाही. तरी ईश्वर करो आणि असे सत्ता धारी चिरंजीव राहोत व त्यांचा दि- वसानु दिवस उत्कर्ष होवो !

पत्रकर्ते महाराज आपल्या मीश्वरान पत्रांतील ह्या वेळीं पुष्कळ जागा व्याप्त केली या कारितां क्षमा असावी.

आपला एक-
फिरस्ता व्यापारी.

Advertisements.

जाहिरखबरा.

नोटिस—सर्वत्र लोकांम खालीं सही करणार यांजकडून देण्यांत येते कीं, कसबे दारव्हे तालुके मजकूर जिल्हा ऊन येथील खालीं लिहिल्याप्रमाणे एक घर जमिनीसुद्धां हरचंद धवलालमिसर रा- हणार कसबे मजकूर यांचे मालकीचे त्यां- जपासून आम्ही २०० रुपये शिकेसर- कारीस तारीख १२ दिजंबर सन १८६८ इसवी रोजीं खरेदी घेऊन त्याजबदलचे खरेदीपत्रही नोंदून घेतलें. ते घर येणें प्र- माणेः—

घरांचे पूर्वेस रस्ता व जागा हात २९ व पश्चिमेस विद्यावा दादा उपाध्ये यांचे घर व जागा हात ४२ व उत्तरेस नागोबा कोंडोबा सोनार व नारायण शिवराम वकी- ल यांचे घर व जागा हात ३८ व दक्षिणे- स भिमप्पा खंडाडी यांचे घर जागा लांबीहात ३७ या चतुःशिमांचे आंतील घरच्या दिवाली व जाग्यासुद्धां व त्यांतील इमला मालवद व लाधणी वगैरे सर्व व वि- हिरिसुद्धां व दरवाजा बाहेरील लगत अ- सलेले दोन ओटे दक्षिणेकडील ओटा लांबी हात १४ व रुंदी हात ४ व उत्तरे- कडील ओटा लांबी हात १२ व रुंदी हात ३ चे सदहू घर खरेदी देणार. हे दे- शास जाणार असून आम्हास ह्या जाग्या- वर इमला बांधून घराची दुस्तती करणे आहे. यास्तव ही नोटिस देण्यांत येते कीं, सदहू खरेदी घेतलेल्या घरावर अगर त्याचे कोणतेही भागावर ज्याचा हक्कसंबंध अगर दावा असेल त्याणीं ही नोटिस प्र- सिद्ध झाल्या दिवसापासून एक महिन्याचे आंत खरेदी देणारावर दावा करून आप- ला हक्क शाबीत करून घ्यावा. सदरील मुदतीत जर कोणी दावा न करील तर मग त्याजबदलचे आम्ही जबाबदार हो- णार नाहीं कळोवें. तारीख १३ जाने- वारी सन १८६९ इसवी.

(सही) बाल मुकुंद सुकदेव साहू दुकान मीजे बोरी खुर्द परगणे दारव्हे तर्फे केशव रामचंद्र कुलमुखयार.

जाहिरात.

बंदांडसआलजिन्ना

खालीं सही करणार विद्वज्जनांस अति- नम्रतेनें प्रार्थितात कीं, त्याणीं केलेल्या बंदांडसआलजिन्ना बुकाच्या दोन आवृत्ति धारवाडास छापविल्या आहेत. परंतु ग्रंथ मोठा असल्याकारणाने त्याची किंमत फार आहे म्हणून तो घेण्यास फारसे कोणी

धनत नाही. तेणेकरून त्या ग्रंथापासून व्हावा तसा उपयोग होत नाही करित; तो सर्वांच्या उपयोगी पडावा म्हणून त्या चा प्रत्येक भाग निरनिराळा छापवि- ल्यात वर लिहिलेला हेतु सिद्धीस जाईल असे वाटल्यावरून त्या ग्रंथाचा पहिला भाग इली उमरावती येथें सत्यप्रकाश छापखान्यांत छापवित आहे. याची चतुष्पत्री एकंदर पृष्ठे १५० असून द्यांत रीतीवार सोडविलेली वर्गसमीकरणे १२३ व एकवर्ण समीकर णाचे प्रश्न १९३ आहेत. व विद्यार्थ्याड स्वबुद्धीनें सोडविण्याकरितां बुडस आल जिन्न्यांतून एकवर्ण समीकरणाचीं कठिण कठिण अशीं बीस फक्त उदाहरणे व त्यांची उत्तरे दिली आहेत. हा ग्रंथ तयार होऊप येत्या मार्च महिन्याचे अखेरीस वाटला ज ईल. ह्याची किंमत आगाऊ म्हणजे तारी ख २८ फेब्रुवारी १८६९ चे आंत देणा रांस दर प्रतीस ८१२ आणे पडतील व फक्त सही देऊन ग्रंथ छापून तयार झाल्या वर तो घेणारांस दर प्रतीस ८१४ आणे ताल व इतर लोकांस दर प्रतीस ६१ पया पडेल. शिवाय दर प्रतीस एक आ णा प्रमाणें टपाल हशिल पडेल. परंतु एक- दम १० प्रती घेणारांस त्यांचे टपाल ह- शिल पडणार नाही. पैसा पाठीविणे तो वर लिहिलेल्या मुदतीत सत्यप्रकाश छापखा न्याच्या मालकाकडे उमरावती येथें, अगर वऱ्हाडसमचाराचे मालकाकडे आकोला येथें, अगर मूर्तिजापुरास खुद आम्हाकडे राख, रुपये दर किंवा रुपयास अर्ध आणा- प्रमाणें वर्तावळ्यासुद्धां टिकिटा पाठवाव्या. रामचंद्र मोरेश्वर पाटणकर स्कुलमास्तर शाळा मूर्तिजापूर.

NOTICE.

The Abkary and other Con- tracts of the Oomerawuttee District for the Official year 1869/70 (Fuslee 1279) will be sold by auction on the 8th February 1869 at 10 A. M. by Pergunas in the Deputy Commiissioner's Office at Oomerawuttee.

The terms and conditions of sale are the same as last year. Partic- ulars can be obtained at the De- puty Commissioner's Office at Oomerawuttee. Camp Koorra Talook } Chandore 7th Janu- ary 1869.

J. G. BELL

Deputy Commissioner
Oomerawuttee District.

जाहिरनामा.

विद्यमान डिपुटी कमिशनर साहेब व- हादूर जिल्हा उमरावती यांजकडूनः—

सर्व लोकांस कळावयाकरितां प्रघट के- ला जातो कीं, उमरावती जिल्ह्याचे अब कारीचा व अफुगांजाच्या वगैरे मत्के बावी चा लिलाव सन १२७९ म्हणजे सन १८६९।७० इसवी सालाबदल तारीख ८ माहे फेब्रुवारी सन १८६९ इसवी रोजीं डिपुटी कमिशनर यांचे कचेरीत उमराव- तीस सदर स्टेशन येथें होईल.

लिलावाच्या शर्ती गुदस्त सालाप्रमाणे असोन त्या लिलावाच्यासमयीं अगाऊ वा चून दाखविण्यांत येतील. अगाऊ माहि- ती पाहिजे असल्यास डिपुटी कमिशनर यांचे कचेरीत उमरावती येथें मिळेल. लिलावाची सुरुवात सदहू तारिखेस दि- वसा दहा वाजतां होईल. तारीख ७ माहे जानेवारी सन १८६९ इसवी.

परशाराम सखाराम

शिरस्तोदार.

जे जी बेल.

डिपुटी कमिशनर.

वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्र घेण्याचे बंदकरून ज्या लोकांनीं याजबदलची बा- की येणें असलेली पाठविली नाही त्यांस कळावें कीं, दरमहा दररुपयास अर्ध- आणा प्रमाणें व्याज द्यावें लागेल. ता० १० माहे आक्टोबर सन १८६८ इ०.
वऱ्हाडसमाराचे
मालक.

वर्गणीदारांस विनंती.

गेल्या वर्षाचे आक्टोबर महिन्यांत आ- म्ही आकोल्यास वऱ्हाडसमाचार पत्र सुरू केले. त्यास वर्ष होऊन गेलें तर आगाऊ वसूल न दिलेल्या आमच्या प्रिय वर्गणीदारांनीं आपला वसूल या महिन्यांत सत्वर पाठवून आम्हांस मदत करावी. उशीर लावून त्यायोगें वारंवार पत्रे लिहविण्याची तसदी त्यांनीं आम्हांस देऊं नये व आपणास घेऊं नये, याकरितां नम्र- तेनें आमची त्यांस ही विनंती आहे. व हि- ला मान्य करणारांचे आम्ही उपकार मानूं.

खंडेराव बाळाजी फडके
आवाजी खंडेराव वकील

आक्ट.

सन १८६८चा ९वा

पेशे व धंदे यांवरील कराविषयी

किंमत च्यार आणे.

नादारी प्रकरणी नियम.

हे पुस्तक आमचे छापखान्यांत नुकतेंच छापून तयार झालें आहे. वऱ्हाडातील न्या याच्या कोर्टांत हे नियम चालतात. किंमत ८६ सहा आणे व डाक हाशिल एक आ- णा पडेल. व. स. म्यानेजर.

TO OUR SUBSCRIBERS.

We beg to remind our subscribers that their Subscriptions, for the present year, should be remitted as early as possible, otherwise, we would, however reluctantly, be under the necessity of ceasing to transmit the paper to their addresses. We believe that this rem- inder will not fail to arouse the sympathies of our Constituents in the country and bring about speedy remit- tances from defaulting Subscribers.

Proprietors of Berar Samachar

किंमतीचे ठराव. रु. आ.
वर्षाची अगाऊ देणारास... .. ६ ०
साल अखेर ७ ०
सहा महिन्याची अगाऊ ३ ८
सहामाही अखेर ४ ०
फुटकळ एक अंकास ० ८
या शहरा बाहेरील लोकांस वर्षाचे ५२ आठवड्यांबदल टपाल खर्च अगाऊ पडेल तो ३ रु. ४ आणे व सालअखेर ३ रु. ८ आणे.

आगाऊ पैसा देण्याची मुदत पत्र घेण्याचे सुरू तारखेपासून २ महिने पर्यंत समजावी. व जुने वर्गणीदारांसही त्यांचा मागील हिशेब सरून नवें साल चालू होई ल तेथून २ महिन्यांची मुदत समजावी.
नोटिसा वगैरे छापण्याचे दर.

१० ओळी पर्यंत... .. १ रुपया
१० ओळींवर प्रत्येक ओळीस ८१०६ एकच मजकूर वारंवार छापणें झाल्यास दर ओळीस एक आप्याप्रमाणें किंमत पडेल.

हे पत्र अकोला येथें वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत मालकांकरितां छापून प्र० केले

इजा शाली व ते प्रातःकाळीं मुंबईस गेले. व मि० क्रिष्ण हे दुसऱ्या पाठमागच्या सखूनमध्ये हाते त्यांस काडीमात्र इजा शाली नाही. तशाच त्या सखूनच्या पाठमागिल तीन गाड्या सुरक्षित राहिल्या. त्या दिवशीच्या गाडीत एकंदर १९० मनुष्ये होती.

याप्रमाणे अपघात घडतांच लोणवळ्यास तारतून वर्तमान कळविले त्यावरून डिस्ट्रिक्ट म्यानेजर मि० मिडलटन व स्टेशन मास्तर मि० मेकमोहन हे बरेच लोक मदतीस घेऊन स्पेशियल ट्रेन काढून त्या जागी गेले. तसेच पुण्याहून स्पेशियल ट्रेन मधून तीन चार डाक्टर व मुंबईहून स्पेशियल ट्रेनमधून डाक्टर, अपाधिकारी, व दुसरे लोक मदतीस गेले.

रेलवेकडून याबद्दल अफिशियल रिपोर्ट झाला आहे त्यांत अपघाताचे निश्चयात्मक कारण अजून काही समजत नाही असे लिहिले आहे. मुडवांचा तपास रेलवे माजिस्त्रेट डा. फ्रेझर यांनी थोडक्यांत केला. नंतर तीं सर्व प्रेते व अजारी पुण्यास लेविड सासूनच्या इस्पितळांत नेले. आतां अपघाताच्या एकंदर गोष्टीची चौकशी येत्या बुधवारापासून सुरू होणार आहे. त्यावेळीं सरकार तर्फे कर्नल ट्रेवर व कंपनीच्या तर्फे मि. नाक्स हे हजर राहणार आहेत.

गाड्यांचा चुरा काढून टाकण्याचे काम चालू होते व त्यांत आणखी काही प्रेते सापडतील असे अनुमान आहे. पाहाटेच्या साडेच्यार वाजतां जगून सुरक्षित राहिलेल्या लोकांस घेऊन मुंबईकडे गाडी गेली.

मि० नाक्स व कर्नल ट्रेवर हे त्यावेळीं भुसावळसह होते. त्यांस निरोप कळतांच ते ही तिकडे गेले. व सर्व थावराथावर करून मुंबईस परत गेले. या प्रमाणे या अनर्थाची हकीकत तूर्त समजली आहे.

Correspondence.

Khamgaum 13th January 1869.

To,
The Editor of the
Berar Samachar.

Sir,
Hoping you would kindly give place to these few lines, into a corner of your widely circulated journal, I venture to pen them.

Khamgaum, as most of your readers know, is a thriving Cotton-mart, and is in every respect, though not the best, is one of the first rate towns of these Provinces.

The different officers in charge of this town, from the time when these provinces were given to the British, exerted their best to improve it, and it is a delightful thing to find its step further and further in the path of civilization, every day.

About a year and a half ago, this town had nearly all its elementary wants supplied to lay the foundation of its future improvement and greatness:—such as, a Judicial Extra Assistant Commissioner's Cucher, a Government School, Police Stations, Municipal Committee, &c. &c., and the only thing wanted to crown all these was a Dispensary. This desideratum was also supplied by the kind Government aid and by the liberal donations of the people through the praise-worthy exertions of the then Judicial Extra Assistant Commissioner Mr. Rattionji Jamasji, and I here attempt to give a short account of the rise

and the seeming fall of this useful department.

The Native Doctor appointed at first, was Mr. X. Burreed, a Portuguese gentleman. This Mr. Burreed, though acquainted with the manners and customs of the Hindoos, and though an expert man in his business and liked by the people for his good behaviour, found it very difficult to cut a good figure in the progress of his own department, during his stay of nearly upwards of about 6 months. The average daily attendance of patients was scarcely about 5 or 6, and the average daily admittance of new patients scarcely 1 or 1.5. The reason of this backwardness on the part of the people needs no explanation. The majority of the people had, in the first place, a strong prejudice to the use of Europe medicine, and secondly, this prejudice was doubled on account of the administrator being a Christian; for, the poor Berar eye was accustomed to such treatments as were administered by their Native Vaidiyas or Hakeems. The treatments in Mr. Burreed's time, were of a very elementary and simple nature, for, few preferred to receive internal treatments from him notwithstanding his proficiency.

In February 1868 Mr. Burreed was transferred to Balapoor, and Mr. Vishnoo Pandoorung, a pupil from the Vernacular class of the G. M. College, was appointed in his place. This appointment of a hindoo was hailed by all sorts of people, and wrought a wonderful change in the Records of the Medical History of Khamgaum. The number of daily attendance rose to 20 and 25 instead of 5 or 6, and the average daily admittance of new patients rose to 5 and 6 instead of 1 or 1½. People from all quarters of the town, nay, even from the neighbouring villages flocked to the Dispensary, and the name of Mr. Vishnoo became a favourite one to the young as well as to the old. They blessed him, and the Government, and all seemed delighted and pleased. Treatments and cures of difficult surgical, Ophthalmic and internal cases, such as, opening of the Rectum and restoring it to its natural order, restoring of complete fractured bones and curing of sight and of many other cases claiming wonder and notice, were heard in the town daily, and the name and fame of the Doctor was spread so far and wide that persons of all sex came from different quarters to ask his advice and receive his able treatment. They all returned pleased with him, and his engaging manners had exercised such an influence that no body even objected or scrupled the use of Europe-medicine. Many a delivering mother had to thank his able advice in point of mid-wifery, for he, being a Hindoo, had a free excess in their houses on such occasions to a certain extent.

But just as the phrase says "Too much love is instrumental to separation," so it did not please Providence to allow the people to enjoy this happiness for a longer time. Accordingly the poor Doctor is dismissed on a sudden for nothing, and a European gentleman is appointed in his stead. He may be more clever than the late Doctor, still, dear Editor, times are altered, and matters in a short time will assume their worst form. A regular Dher, Mehatar

or to be plainer still a Seaviuger in the employ of the new Doctor, now glides gently with his long beard in the Dispensary, for sweeping and bringing water for using therein, instead of a clean and religious Hindoo; and a European, quite ignorant of the religious feelings of the people, adorns the prescription-table instead of a sober, deliberate, experienced and what-not-else Hindoo.

Dear Editor, just as a revulet cut off from the main stream dries away slowly by the heat of the sun and leaves the basin empty in a certain time; so the average attendance, which was like a large stream is now a days becoming thinner and thinner, and I think will leave the Register and other books blank in a little time, though the unbearable heat of religious prejudice. For in 10 days the number is reduced to 7 and 8 again from 20 and 25. Few internal treatments, and they too of a simpler nature. I hear the late Doctor intends to leave the town shortly, but he is detained by some of the inhabitants, for it is given out that they are going to tender an application to the Resident at Hyderabad, requesting that he may be restored to his former place for the good of them all and the present man may be transferred some where else. I think and hope the Resident will lend his kind ear to their just request and do this piece of Bonum publicus.

I am yours &c. &c.
A well-wisher of
Dispensaries.

To,
The Editor of the Berar Samachar
Sir,

I am glad to inform you and your readers, by desire of the President and the Managing Committee of the Akola Native Library, that, Captain R. Bullock presented to the Library a number of valuable and standard English works when he left Akola for England.

I now beg to convey, in this public manner, the Committee's sincere thanks to that gentleman for his kindness.

I also embrace this opportunity to state that the Library is gradually rising into a permanent institution and should it find favour with a few more supporters, as in the case of Captain Bullock, it will, before long, attain a greater and surer stability and will soon begin to recompense the labours of its more enthusiastic friends, who spared no pains in establishing it; and who are still determined to continue their exertions to raise its status to something more than an ordinary library.

Dated 17th }
January 1869. }
I have the honour to be,
Sir,
Your most Obedient Servant
Vishnu Sadashew Bapat
Secretary.
Akola Native Library.

Oomerawuttee 15th January 1869.
To,
The Editor of the Berar Samachar
Akola.

Sir,
I have written the following few lines with the hope that you will kindly give them room in a column of your valuable journal and it shall be a special favour to me and to Berar in general if you do so in your next issue.

From Oomerawuttee some 5 or 6 candidates are to go for the pleader's Examination at Bombay which is to be held on the 8th February next. They have applied to Captain Bell for certificates of character and I am glad to say that he has fixed the 20th of this month for the purpose.

Now, I think, this is the first example of any candidates going from this District for the said examination and Captain Bell (The District Judge) has as it were encouraged them and the others who may wish to go for such examinations in future, and he and the present candidates have I should like to think set an example to other zilla Judges and to those who may wish to go for the said Examination henceforward respectively. Up to this time the candidates were not sure of getting certificates, but by the promise of Captain Bell they can devote the whole of their attention to study. Berar has already begun to have share in the honours of sending her sons for the examinations from the High Schools and now it will have I hope the pleasure of seeing them progress in Law.

After all I wish the Candidates every success and thereby credit to Berar and especially to Captain J. G. Bell's Certificate.

This is the first time I have ever written to you and hope you will give it a publication in the next issue.

Yours &c. &c.
A well-wisher of Berar.

Local.

वऱ्हाड.

आम्हांस लिहिण्यास फार दुःख वाटते की एथील तहशिलदार मि० बेजनजी आर्दे सरजी यांस गेल्या बुधवारी तीन वाजतां देवाज्ञा शाली. याच महिन्याचे दुसरे तारखेचे अंकांत आम्ही दिलगिरी दाखविली होती की यांस दम्याची व्यथा फार जडलेली आहे व तिन्नकरिता थोडक्या महिन्यांत हे पेशान घणार आहेत. पण याच विकृतीने शेवटी यांचा अंत झाला. ईश्वरी लीला कांहीं विचित्र आहे. बेजनजीचे मरणानंतर त्यांचे गुण, स्वभाव, घराणे वगैरे लिहावयाचे व तसे म्हटले असतां या महिना अखेरच्या आजच्या कागदांत ती गोष्ट यावयाची परंतु आधीच या महिन्याचे आरंभी दुसऱ्या गोष्टीच्या संबंधाने आम्ही त्यांविषयी दोन ओळी लिहिल्या. त्या आज किती बरोबर, वचित्वेधक झाल्या आहेत! हे पाहून आश्चर्य वाटते! बेजनजी शेट वऱ्हाडांत बहुधा सर्वांस ठाऊक असतील. याच प्रांतांत भगदी हलक्या नोकरीपासून हे वाटून फर्स्ट क्लास तहशिलदार झाले होते. व हे मनाचे-सरळ, खर्चास सटळ, लोकप्रिय, निष्कपटी व सरकारी कामांत दक्ष, तसेच बहुधा निरलोभ होते यामुळे यांचे मरणापासून बहुतांस दुःख होईल यांत संशय नाही.

वऱ्हाडांत पारशी लोकांचे दख्खु म्हणजे स्मशान किंवा प्रेते ठेवण्यासाठी तयार केलेले स्थळ फक्त बाळापुरास आहे. म्हणून यांचा मरणोत्तर संस्कार त्या गावी झाला.

हिवर खेडचा राहाणारा तुकाराम विठ्ठल हा विसावे तारखेस अकोलाकडून नक्त रुपये ९८३ घेऊन जात असतां अडगांवच्या व हिवर खेडच्या मधील जंगलांत रात्रीचे आठ वाजतां दोघा चोरट्यांनी त्यास गाढून सोट्यांनी मारिले व सर्व रूपे घेऊन ते पळून गेले. या गुन्हाचा रिपो

एथे होणार आहे. करिता ज्या कोणाची खुषी असेल त्याणे सदरु ठिकाणी नेमले तारखेस हजर होऊन लिलावांत बाळावे. लिलावांचे नियमावदलची माहिती ज्याजला पाहिजे असेल त्याजला सदरु ठिकाणी मिळेल. व लिलाव होण्याचे पूर्वी ते वाचून दाखविले जातील जाणजे. तारीख २१ ज्या नेवारी सन १८६९ इसवी. मुक्काम वाशीम. कृष्णाजी गोविंद शिरस्तेदार.

K. J. L. MAKENJEE
Assistant Commissioner Incharge
Basim District.

गीतार्थ रामायण.

सर्वत्रांस विनयपूर्वक प्रार्थना जे गीतार्थ रामायण या नांवाचा ग्रंथ श्री अध्यात्मरा मायणाच्या आधारांनै एका विद्वान शास्त्री बावाकडून प्राकृत ओवीबद्ध म्या तयार करवून तो सर्वांस मान्य व्हावा अशा खात्रीनै छापण्याची सुरवात केली आहे, या ग्रंथाची पृष्ठे सुमारें ४४ होतील व हा शिळाछाप्यावर सचित्र छापला जाईल. याची किंमत प्रथम आश्रय देणारांस आगाऊ आठ आणि पडेल. जांची मर्जा असेल त्यांनी आपली नांवे आमच्याकडे बडोद्यास लिहून पाठऊन बावी. मुंबई व बडोद्याशिवाय सर्व बहिर्प्रदेशी यांस टपालखर्च एक आणा जास्ती पडेल.

रावजी विन केशवराव सांबारे,
निसवत गायकवाड सरकार.
बडोदें ता० २९ जानेवारी १८६९

नोटिस राजाराम जिवताजी मोकदम मौजे मालवाडा तालुके बाळापूर यास खाली सही करणार याजकडून देण्यांत येते ऐशाजे तुम्हाकडेस तारीख २१ अक्टोबर सन १८६६ चे दस्तऐवजावरून ऐन रूपये ९८ व त्यांचे व्याज रूपये ३१ एकूण रु. ८९ येणें असोन वारंवार तुम्ही मुदती करित गेला. पण त्याप्रमाणे तुम्हाकडून वसूल अगदीच आला नाही. सबब तुम्हांस ही नोटिस देण्यांत येत आहे तर ह्या नोटिसीचे तारखेपासून १२ दिवसांत तुम्ही खर्चाचा उलगडा करावा. न केल्यास या नोटिसीचे सचासह तुम्हावर फिर्याद करण्यांत येईल. कळावे. तारीख २८ जानेवारी सन १८६९ इ.

(सही) आबाजी खंडेराव
वकील मुक्काम अकोला.

नोटिस येकोबा विन जानजी पाटलि मौजे पिंपळ गाव भवानीचे तालुके मलकापूर जिल्हा बुलढाणे याजला खाली सही करणार याजकडून नोटिस देण्यांत येते की तूं माझा सखा भाऊ धाकटा आहेस आणि उभयतां मिळून वडलोपार्जित मौजे मजकुरी दोन शेते वतनदारीची आहेत. आणि ती पूर्वी आपले बापाचे नावे असोन पुढे तुझे नावे लागली असोन पूर्वी तुम्ही आम्ही समाइक एक ठिकाणी करित होतो. पुढे तुझे माझे वनेना. सबब सदरु शेते निमे निमे उभयतांनी वाटून घेतलीं त्यास दोन वर्षे झालीं तेव्हां पासोन निमे शेताची बहिवाट मजकडे आहे ती मी करित आहे. परंतु हल्लीं तूं विनाकारण त्या जमिनीस हरकत करितोस सबब तूला ही नोटिस दिली आहे तर तूं हरकत करूनये व हरकत केलीस सबब तुजला ही नोटिस दिली आहे तर नोटिसीचा खर्च तुजवर पडेल व चालते बहिवाटिस हरकत केलीस तर मी तहशीलदाराकडे फिर्याद करीन त्याचा खर्च तुजवर पडेल आतां देणें घेणेंबद्दल तुझा माझा तंटा असल्यास रितीप्रमाणे कोडतांत फिर्याद कर पण देण्याघेण्याचे बाबतति आपसांत जमिनीस हरकत करावी असा कायदा नाही तर हे

समजून हरकत करूनये. तारीख २३ माहे जानेवारी सन १८६९ इ.
(सही) विठ्ठली विन जानजी पाटलि
मौजे पिंपळ गांव याची हा
तची रंय आहे.

नोटिस.

बुलढाणे जिल्ह्यांतील अपकारी मक्त्याचा लिलाव सन १२७९ म्हणजे सन १८६९ | ७० सालांबद्दल बुलढाणे येथे डिपुटी कमिशनर साहेब ब्रह्मादूर यांचे कचेरींत तारीख ८ माहे फेब्रुवारी सन १८६९ इसवी रोजी सोमवारी १० वाजतां पुकारला जाईल.

लिलावाच्या शर्ती वगैरे समक्ष कळविल्या जातील. लिलावांत जो जास्त बोलेल त्याचे नांवे पट्टा दिल्या जाईल. कळावे तारीख १८ माहे जानेवारी सन १८६९ इ.

मीर चिरामुद्दीन शिरस्तेदार
C. HORDERN.
Officiating Deputy Commissioner.
Buldhana District.

GREAT INDIAN PENINSULA RAILWAY.
The public are informed that Mr George Pilcher has been appointed Carting agent between the Railway Stations of Nondora (Neemgaum), Budnaira, and Nagpoor, and the Towns of Khamgaum, Oomerawuttee, and Kamptee.
The Company are prepared to accept Cotton, Seed, Grain, Salt and other Merchandize at their agent's offices as above, and to book the same to Stations on the Great Indian Peninsula Railway at through rates.

COTTON RATES.

From.	To.	Full pressed Cotton.	Half pressed Cotton.	Docra.
Khamgaum.	Bombay.	per mand.	per mand.	per mand.
Oomera-wuttee.	do.	1. 3. 7	1. 11. 0	9. 8. 7

Mr. Lucmidass Callianjee's connection with the Company as Carting Agent has ceased.

W. KNOX.
General Traffic Manager.
Bombay
18th January 1869.

जाहिरात.

खांदसआलजिन्ना

खाली सही करणार विद्वज्जनांस अति-नम्रतेनै प्रार्थितात कीं, याणीं केलेल्या खांदसआलजिन्ना बुकाच्या दोन आवृत्ति धारवाडास छापविल्या आहेत. परंतु ग्रंथ मोठा असल्याकारणानै याची किंमत फार आहे म्हणून तो घेण्यास फारसे कोणी

यत्त नाही. तेणेकरून त्या ग्रंथ पासून व्हावा तसा उपयोग होत नाही. करितां तो सर्वांच्या उपयोगी पडावा म्हणून त्याचा प्रत्येक भाग निरनिराळा छापविल्यास वर लिहिलेला हेतू सिद्धोस जाईल असे वाटल्यावरून त्या ग्रंथाचा पहिला भाग हल्लीं उमरावती येथे सत्यप्रकाश छापखान्यांत छापवात आहे. याची चतुष्पत्री एकंदर पृष्ठे १९० असून ह्यांत रीतीवार सोडविलेलीं वर्गसमकिरणे १२३ व एकवर्ण समीकरणाचे प्रश्न १९३ आहेत. व विद्यार्थांस स्वबुद्धीनै सोडविण्याकरितां बुडस आल जिज्ञांतून एकवर्ण समीकरणाचीं कोटण कोटण अर्शा बीस फक्त उदाहरणें व त्यांची उत्तरे दिलीं आहेत. हा ग्रंथ तयार होऊन येत्या मार्च महिन्याचे अखेरीस वाटला जाईल. ह्याची किंमत आगाऊ म्हणजे तारीख २८ फेब्रुवारी १८६९ चे आंत देणारांस दर प्रतीस ८१२ आणि पडतील व फक्त सही देऊन ग्रंथ छापून तयार झाल्यावर तो घेणारांस दर प्रतीस ८१४ आणि पडतील व इतर लोकांस दर प्रतीस १ रुपया पडेल. शिवाय दर प्रतीस एक आणा प्रमाणें टपाल हशील पडेल. परंतु एकदम १० प्रती घेणारांस त्यांचे टपाल हशील पडणार नाही. पैसा पाठविणें तो वर लिहिलेल्या मुदतींत सत्यप्रकाश छापखान्याच्या मालकाकडे उमरावती येथे, अगर वऱ्हाडसमाचाराचे मालकाकडे अकोला येथे, अगर मूर्तिजापुरास खुद आम्हाकडे रोख रुपये किंवा दर रुपयास अर्ध आणाप्रमाणें वर्तविल्यासुद्धां टिकिटा पाठवाव्या रामचंद्र मोरेखर पाटणकर स्कुलमास्तर शाळा मूर्तिजापूर.

NOTICE.

The Abkari and other Contracts of the Oomerawuttee District for the Official year 1869/70 (Fuslee 1279) will be sold by auction on the 8th February 1869 at 10 A. M. by Pergunas in the Deputy Commissioner's Office at Oomerawuttee.

The terms and conditions of sale are the same as last year. Particulars can be obtained at the Deputy Commissioner's Office at Oomerawuttee.

Camp Koora Talook
Chandore 7th January 1869.

J. G. BELL
Deputy Commissioner
Oomerawuttee District.

जाहिरनामा.

विद्यमान डिपुटी कमिशनर साहेब ब्रह्मादूर जिल्हा उमरावती यांजकडून:-

सर्व लोकांस कळावयाकरितां प्रघट केला जातो कीं, उमरावती जिल्ह्याचे अन्वकारीचा व अफुगांजाच्या वगैरे मक्तेबाबीचा लिलाव सन १२७९ म्हणजे सन १८६९।७० इसवी सालाबद्दल तारीख ८ माहे फेब्रुवारी सन १८६९ इसवी रोजी डिपुटी कमिशनर यांचे कचेरींत उमरावतीस सदर स्टेशन येथे होईल.

लिलावाच्या शर्ती गुदस्त सालाप्रमाणे असून त्या लिलावाच्यासमर्था अगाऊ वाचून दाखविण्यांत येतील. अगाऊ माहिती पाहिजे असल्यास डिपुटी कमिशनर यांचे कचेरींत उमरावती येथे मिळेल. लिलावाची सुरवात सदरु तारिखेस दिवसा दहा वाजतां होईल. तारीख ७ माहे जानेवारी सन १८६९ इसवी.

परशराम सखाराम
शिरस्तेदार.

जे जी बेल.
डिपुटी कमिशनर.

वऱ्हाडसमाचार वर्तमानपत्र घेण्याचे बंद करून ज्या लोकांनी त्याजबद्दलची बाकी येणें असलेली पाठविली नाही त्यांस कळावे कीं, दरमहा दररुपयास अर्ध-आणा प्रमाणें व्याज द्यावे लागेल. ता० १० माहे आक्टोबर सन १८६८ इ०. वऱ्हाडसमाचाराचे मालक.

वर्गणीदारांस विनंती.

गेल्या वर्षाचे आक्टोबर महिन्यांत आम्ही आकोल्यास वऱ्हाडसमाचार पत्र सुरू केले. त्यास वर्ष होऊन गेले तर आगाऊ वसूल न दिलेल्या आमच्या प्रिय वर्गणीदारांनी आपला वसूल या महिन्यांत सत्वर पाठवून आम्हांस मदत करावी. उशीर लावून त्या योगे वारंवार पत्रे लिहविण्याची तसदी त्यांनी आम्हांस देऊन ये व आपणास घेऊन ये, याकरितां नम्रतेनै आमची त्यांस ही विनंती आहे. व हिला मान्य करणारांचे आम्ही उपकार मानूं.

खंडेराव बाळाजी फडके
आबाजी खंडेराव वकील

आकट.

सन १८६८चा ९वा पेशे व धंदे यांवरील कराविषयी किंमत चार आणे.

नादारी प्रकरणीं नियम.

हें पुस्तक आमचे छापखान्यांत नुकतेंच छापून तयार झालें आहे. वऱ्हाडांतील न्यायाच्या कोर्टांत हे नियम चालतात. किंमत ६ सहा आणे व डाक हाशिल एक आणा पडेल. व. स. म्यानेजर.

TO OUR SUBSCRIBERS.

We beg to remind our subscribers that their Subscriptions, for the present year, should be remitted as early as possible, otherwise, we would, however reluctantly, be under the necessity of ceasing to transmit the paper to their addresses. We believe that this reminder will not fail to arouse the sympathies of our Constituents in the country and bring about speedy remittances from defaulting Subscribers.

Proprietors of Berar Samachar

किंमतीचे ठराव.

वर्षाची अगाऊ देणारांस...	६	०
साल अखेर ...	७	०
सहा महिन्याची अगाऊ ...	३	८
सहामाही अखेर ...	४	०
फुटकळ एक अंकास ...	०	९

या शहरा बाहेरील लोकांस वर्षाचे ९२ आठवड्यांबद्दल टपाल खर्च अगाऊ पडेल तो ३ रु. ४ आणे व सालअखेर ३ रु. ८ आणे.

आगाऊ पैसा देण्याची मुदत पत्र घेण्याचे सुरू तारखेपासून २ महिने पर्यंत समजावी. व जुने वर्गणीदारांसही यांचा मागील हिशेब सुरू नवें साल चालू होईल तेथून २ महिन्यांची मुदत समजावी.

नोटिसा वगैरे छापण्याचे दर.

१० ओळी पर्यंत... १ रुपया
१० ओळींवर प्रत्येक ओळीस ८१८६
एकच मजकूर वारंवार छापणें झाल्यास दर ओळीस एक आण्याप्रमाणें किंमत पडेल.

हें पत्र अकोला येथे वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत मालकांकरितां छापून प्र० केले